

Katsaus

KULTTUURIKESKUS

KRIITTINEN KORKEAKOULU

2.1974

• KULTTUURI • POLITIIKKA • TALOUS •

KATSAUS

Julkaisija: Kulttuurikeskus Kriittisen Korkeakoulun kannatusyhdistys ry.

Toimittajat:

Raimo Ruottu (päätoimittaja), Käppöstie

03100 Nummela, puhelin 913-22870

Osmo Jokinen (toimitussihteeri), Hakaniemenkatu 3 A 32,

00530 Helsinki 53, puhelin 713 212

Toimitusneuvosto: kannatusyhdistyksen johtokunta

Tilaukset:

15 mk/vuosikerta.

Maksun voi suorittaa postisiirtotilille 71556-0.

Kuusi numeroa vuodessa

Toinen vuosikerta

KULTTUURIKESKUS KRIITTINEN KORKEAKOULU

Perustettu 1968

Osoite: Rudolf Steiner -koulu, Lehtikuusentie 6, 00270 Helsinki 27

Puhelin: 410141 (maanantaisin ja tiistaisin klo 17—18.30)

Sihteerit: Raimo Ruottu (pääsihteeri), Martti Autere (kulttuurisihteeri)

Kulttuurikeskus Kriittisen Korkeakoulun kannatusyhdistys ry.

Jäseneksi voi liittyä maksamalla jäsenmaksun 5 mk/vuosi postisiirtotilille 168371-4

Johtokunta: pj. Reijo Wilenius

jäsenet: Aulis Aarnio, Ilkka-Christian Björklund, Pentti Malaska, Antti-Veikko Perheentupa, Jussi Raumolin, Ville Repo, Eila Sandborg, Martti Tuomola

Sihteeri: Marjaleena Ruottu, Käppöstie

03100 Nummela, puhelin 913-22870

INHIMILLISEN KASVUN KORKEAKOULU

Kriittisessä Korkeakoulussa on jo useamman vuoden ajan kehitelty ajatusta toiminnan laajentamisesta. Tarkoituksena on — nykyisemuotoisen yleisötilaisuuksien järjestämisen ohella — vähitellen pyrkiä tarjoamaan halukkaille mahdollisuus myös kiinteämpään opiskeluun ja itsensä kehittämiseen.

Oheisessa artikkelissa prof. Wilenius selvittää ideaa, jota ryhdytään mahdollisuuksien mukaan asteittain kokeilemaan ensi syksystä lähtien. Kokeilun laajuus ja muoto riippuvat niistä taloudellisista ja henkisistä resursseista, joita sen toteuttamiseen tarjoutuu.

Kulttuurikeskus Kriittinen Korkeakoulu syntyi ajatuksesta, että nykyinen koulutusjärjestelmä jättää tyydyttämättä monia oleellisia tarpeita. Perustamisasiakirjassa todettiin mm. ”Kulttuurielämämme ei — instituutioiden moninaisuudesta huolimatta — täytä tehtäväänsä uusien ajatusten ja asenteiden kehittäjänä, joita muut yhteiskuntaelämän alat jatkuvasti tarvitsevat. Nykyiset korkeakoulut, akateemisten muotojen ja normien sitomina, eivät täytä tätä tehtävää tyydyttävästi, eivät liioin aikuiskasvatuksen instituutiot, jotka yleensä rajoittuvat valmiin tiedon ja taidon välittämiseen. Yhteiskunnan muuttuminen ja uusien tarpeiden kehittyminen on niin nopeata, että tällä alalla tarvitaan välttämättä harkittua kokeilutoimintaa.”

1. Uudistuksen tarve

Viisivuotisen toiminnan kuluessa on Kriittisen Korkeakoulun piirissä kypsynyt suunnitelma laajentaa toimintaa siten, että se entis-

tä enemmän palvelee yleisen koulutusjärjestelmän kehittämistä ”inhimillisen kasvun” suuntaan. Suunnitelman perusteet ovat seuraavat:

Nykyinen toisen asteen koulutus ei riittävästi ohjaa oppilaita nykymaailman tiedostamiseen ja itsensä omaehtoiseen kehittämiseen. Koulunsa päättäviä oppilaita leimaa enemminkin tietty vierautuminen näiden kahden yleissivistävän koulutuksen ehkä tärkeimmän tavoitteen kannalta. **Vuoden 1971 Koulutuskomitea** on luonnostanut myös toisen asteen koulutuksen sisällöllistä uudistusta, ja **Opetussuunnitelmakomitea** jatkaa tätä työtä. Samoin aikuiskasvatuksessa pyritään suuriin uudistuksiin. Mutta uudistukset — kun niitä lopulta voidaan toteuttaa — voivat olla vain osittaisia reformeja, kun ottaa huomioon koulutusjärjestelmän jäykkyyden. Syvemmälle menevää uudistusta voisi huomattavasti palvella uusista lähtökohdista hahmoteltu kokeilu.

Myös kolmannen asteen koulutus on varsin vaikeasti uudistuvaa. *FYTT-mietintö* antaa kyllä yleisiä suuntaviivoja, mutta vakiintuneet akateemiset muodot tulevat tekemään perusteellisemman uudistuksen hitaaksi ja osittaiseksi. Tätäkin uudistusta — nimenomaan FYTT-mietinnön tarkoittamien yleisopintojen osalta — voisi suuresti palvella nykyisestä korkeakoululaitoksesta riippumattoman kokeiluprojektin toteuttaminen.

Suunnitelman tarkoituksena olisi antaa vuoden mittaisen opinto-ohjelman puitteissa tilaisuuden perehtyä (1) nykymaailman syntymiseen, nykyhistoriaan, joka kouluissa paljolti laiminlyödään, (2) maailman ja ihmisen sosiaaliin, taloudellisiin, ekologistiin ja henkisiin ongelmiin, (3) erilaisiin tämän hetken

ajatus- ja henkisiin virtauksiin, jotka pyrkivät näitä ongelmia kukin omalla tavallaan ratkaisemaan, sekä (4) ennen muuta tilaisuuden *kehittää monipuolisesti itseään* ja vapauttaa voimiaan (a) ryhmätyön, (b) yksilöllisten suoritusten ja (c) taiteellisen harjoittelun avulla. Juuri persoonallisuuden kehittämiseen tähtäävä taidekasvatus on kokeilun tunnuspiirteitä.

2. Kokeilun perustelut

Kun tuntee nykyisen koulutusjärjestelmän, tietää, että tällaisen universaalisen ja yleisinhimillisen korkeakoulukurssin tarve on polttava. Lukio ei juuri anna tällaista kasvatussisältöä, ei liioin muu nuorisoasteen koulutus. Korkeakouluissa ja muissa jatko-oppilaitoksissa opiskelijat joutuvat heti sukeltamaan melko antaaseen ammattikoulutukseen, joka lisäksi yliopistoissa on enemmän tai vähemmän vierautunut nykymaailman ongelmista ja tarpeista.

Tästä seuraa opiskelijoiden melko syvä turhautuminen, joka on nykyiselle järjestelmälle ominainen ja joka etsii väyliä vapaaseen harrastustoimintaan. Lisäksi esiintyy turhautumista siitä syystä, että korkeamman ammattikoulutuksen väylät ovat ahtaat ja monille tulee tämän johdosta hukkavuosia. Koska tällöin monille aukeaa vapaavuosi edellä tarkoitettuun kurssiin, olisi siltäkin kannalta tarkoituksenmukaista, että koulun jälkeen, ennen lopullista ammatinvalintaa, opiskelija perehtyisi monipuolisesti nykymaailman olemukseen ja ongelmiin, voidakseen syvemmin ja asiallisemmin perustein suunnistaa tulevalle alalleen. (Tämänsuuntainen kokeilu Hollannissa, De Vrije Hogeschool on menestynyt hyvin, ks. Amons-Lievegoed). Samoin saattaa ilmetä tällaisten yleisopintojen tarvetta niiden taholta, jotka ovat jo jonkin aikaa toimineet työelämässä. Edelleen voidaan todeta, että nykyiset aikuiskasvatuksen instituutiot eivät ole vielä pystyneet luomaan johonmukaista omaehtoisen itsensä kehittämisen mahdollisuutta, johon kansalaisten keskuudessa suuntautuu kasvava tarve.

Hyvin toteutettuna tällaisella kokeilulla saattaa olla suuri esikuvallinen merkitys sekä toisen että kolmannen asteen koulutuksen ja aikuiskasvatuksen uudistamiselle, joka on edessä 1980-luvulla. Ehkä tärkeintä olisi rakentaa esikuvallinen malli kansalaisten itsensä kehittämisen tarpeen toteuttamiselle.

3. Opintosuunnitelma

Opinto-ohjelma jakautuisi sisällöllisesti kahteen opintotasoon, jotka oleellisesti tukisivat toisiaan, (1) *nykymaailman tiedostamiseen* ja (2) *itsensä kaikinpuoliseen kehittämiseen*. Opintotaso 'nykymaailman tiedostaminen' jakautuisi kolmeen toisiinsa liittyvään jaksoon, kun taas opintotaso 'itsensä kehittäminen' olisi jatkuva.

3. A. Jakso-opiskelu: Nykymaailman tiedostaminen

Jakso-opiskelu koostuu luennoista tai alustuksista ja seminaarityöskentelystä. Jokaisella jaksolla jokainen opiskelija — mieluummin yhteisen projektin puitteissa — valmistaa seminaarityön, jota yhteisesti käsitellään. Tarkoituksena on syventyä johonkin jakson erityisalaan. Tärkeätä on vapauttaa opiskelijat siitä passiivisesta asenteesta, joka on muodostunut nykyisessä koulutuksessa. Jaksot olisivat pituudeltaan kukin noin 10 viikkoa ja käsitäisivät päivittäin 1—2 tuntia luentoa (alustusta) ja 1—2 tuntia seminaarityöskentelyä.

1. jakso: Nykymaailman muotoutuminen

Jakso antaisi tiiviissä muodossa erilaisten historianäkökulmien kannalta käsityksen keskeisistä kulttuurisista, sosiaalisista ja taloudellisista tekijöistä, jotka ovat johtaneet nykymaailman muotoutumiseen. Jakso käsittäisi kolme vaihetta: (1) Vanhat korkeakulttuurit ja niiden merkitys nykykulttuurin ja -yhteiskunnan lähtökohtana. (2) Uuden ajan kehityksen johtavat virikkeet, ennen muuta tieteellisen, poliittisen ja taloudellisen kehityksen uudet tekijät. (3) Toisen maailmansodan jälkeinen tieteellis-teknillinen, kulttuurinen ja yhteiskunnallinen kehitys. Tärkeätä on, että jakso johtaisi seuraavalla jaksolla käsiteltävien ongelmien ja ristiriitojen historialliseen ymmärtämiseen, joka nykyisessä opetuksessa jää hyvin epätydyttäväksi.

2. jakso: Nykymaailman ongelmat

Opiskelijoilla on yleensä itsellään selvempi tai hämäämpi taju nykymaailman ongelmista. Jakson tarkoituksena on auttaa selkeyttä-

mään nämä ongelmat, jolloin vasta ratkaisujen kehittäminen käy mahdolliseksi. Ongelmat voidaan jäsentää kahdella eri ulottuvuudella, jolloin on tietenkin osoitettava myös niiden kietoutuminen toisiinsa: (1) Taloudellisen, ekologisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kehityksen ongelmat ja ristiriidat. (2) Yksilöllisen, pienyhteisöjen, kansallisen ja globaalisen kehityksen ongelmat ja ristiriidat. Tällä jaksolla on tärkeää käyttää asiantuntijoita, joilla on samalla käsitys oman alansa kysymysten liittymisestä laajempaan yhteyteen. Kysymykset nähdään nimenomaan *kehitysongelmina*, so. jonkin inhimillisen ja yhteiskunnan tarpeen ristiriitana vallitsevien institutioiden tai ajatustapojen kanssa.

3. jakso: *Nykyhetken aatevirtaukset*

Vallitsevia ideologioita ei nähdä irrallisina muusta kehityksestä, vaan vastauksina edellisellä jaksolla todettuihin kehitysongelmiin. Tällöin saadaan myös perusteita niiden kritiikkiin. Tärkeää on, että eri aatesuuntausten edustajat itse esittävät oman suuntauksensa perusteet. Aatevirtausten käsittelyssä on otettava huomioon niiden monitasoisuus: se että niihin sisältyy (1) ontologinen katsomus, esim. asteikolla materialismi-realismi-idealismi-spiritualismi, (2) yhteiskuntakäsitys, ja (3) ihmiskäsitys. Tällä jaksolla on erityisesti tarpeellista, että opiskelijat — tutustuttuaan perusteita myöten erilaisiin aatteisiin — saavat tilaisuuden oman käsityksensä muodostamiseen vastauksena nykymaailman kysymyksiin. Kaikilla jaksolla on myös taiteen suuntausten käsittelyllä osansa. Jakso-opetuksen eräs läpäisevä periaate on jatkuvan opiskelutaidon ja -tekniikan kehittäminen. Jaksot toimivat siten vain virikkeinä jatkuvaan harastus- ja tutkimustoimintaan.

3. B. *Jatkuva opiskelu: Itsensä kehittäminen*

Tämä tähtää lähinnä opiskelijan persoonallisten perusvalmiuksien monipuoliseen kehittämiseen. Sitä edustaa tietenkin jo jaksopuolellisessa viljelty seminaarityö ja tutkielmin tekeminen sekä sosiaalisen ja yksilöllisen opiskelutaidon kehittäminen.

Näiden lisäksi opiskelija valitsee jo opintovuoden alkuvaiheessa laajemman työaiheen jonka ei tarvitse olla tutkielma vaan joka voi

olla myös jokin taiteellinen työ, jota hän sitten valmistaa itsenäisesti. Hän etsii itse käsiinsä tarvitsemansa asiantuntijat. Työ esitellään ja saatetaan keskusteluun työvuoden lopulla. Sillä saattaa olla huomattavaa merkitystä ammatinvalinnan kannalta, kuten on ilmennyt esimerkiksi Steiner-koulussa, jossa 12. luokalla tehdään vastaava työ.

Yleisinhimillisen kehityksen kannalta on oleellista, että korkeakouluvuoteen jäsenyvä myös taiteet, eikä vain passiivisena vastaanottamisena vaan aktiivisena harjoitteluna, joka pyrkii vapauttamaan tiedollisesta poikkeavan todellisuuden kokemisen ja hahmottamisen kykyjä. Nämä kurssit on muovattava siten, että ne eivät edellytä esitaitoja. Tällä on myös huomattava sosiaalinen arvo koulutusyhteisössä.

Taiteellinen harjoittelu on nähtävä oleellisenä osana itsensä kaikinpuolisesta kehittämisestä. Ei vain siitä syystä, että taide on tärkeä osa kulttuuria, vaan ennen muuta siksi, että taide ilmaisee oleellista puolta ihmisen suhteesta todellisuuteen. Taidekasvatuksen tutkimustulokset viittaavat siihen, että tällaisen kasvatuksen nykyinen kehittymättömyys on eräs syy alussa mainittuihin vieraantumislmiöihin.

3. C. *Opintoviikon koejäsenyys*

On huomattava, että seuraava opintoviikon jäsenyys on vain lähtökohta kokeilutoiminnalle, johon opiskelijat aktiivisesti osallistuvat.

klo	ma	ti	ke	to	pe	la	su
9							
12							
17							

Luennot ja alustukset
Seminaarityöskentely: luentoja, alustusten ja opiskelijoiden omien seminaari- (projekti) töiden käsittely
Taiteellinen harjoittelu (musiikki, kuvataiteet, liikunta, puhe, näytelmä)
Yksilöllisten ja yhteisten seminaari-, harjoitus- ja projektitöiden valmistaminen
Mahdollinen osallistuminen Kriittisen Korkeakoulun yleisiin tilaisuuksiin

Opiskelijoiden tarpeiden mukaan muodostettuja viiklopuseminareja

DE VRIJE HOGESCHOOL - VAPAA KORKEAKOULU

Hollannissa on vuodesta 1971 toiminut De Vrije Hogeschool. Sen keskeisenä pyrkimyksenä on vuoden mittaisen "valmistavan" opiskelun avulla johdattaa koulusta juuri päässeitä oppilaita sekä muita halukkaita mielekkäämpään opiskeluun, ammatinvalintaan ja itsensä kehittämiseen.

Vapaa Korkeakoulu on käytännössä toteuttanut eräitä samantyyppisiä ideoita, joita Kriittisessä Korkeakoulussa on parhaillaan kehitteillä (vrt. edellinen Reijo Wileniuksen artikkeli) — osittain samoin perustein.

Julkaisemme oheisena lyhennetyn suomenoksen Vapaan Korkeakoulun hollanninkielisestä esitteestä. E. Amons on koulun opinto-ohjaaja ja B. Lievegoed sen rehtori.

E. Amons

Valmistava vuosi

Ylioppilastutkinnon jälkeen monen oppikoulusta päässeen edessä on valinta runsaasta jatkokoulutusmahdollisuuksien määrästä. Monessa tapauksessa päätös on vaikea. Oppikoulu, joka on yksipuolisesti keskittynyt ylioppilastutkintoon, ei tavallisesti kehitä ilmapiiiriä, jossa vakavasti keskityttäisiin tätä valintaa varten. Lisäksi ei ole useinkaan yksinkertaista saada etukäteen selvää kuvaa eri opiskelu- ja koulutusmahdollisuuksien sisällöstä. Voidaksemme valita ammatin, tarvitsemme kuitenkin selvän ja motivoitun kuvan siitä.

Vielä vaikeampaa on antaa vastaus kysymyksiin:

- Mitä minä oikeastaan osaan?
- Kuinka voin tehdä 'todellisen' opiskelun tai ammatin valinnan?
- Mitä vastuuta valintani asettaa minulle?
- Minkä suunnan haluan antaa elämälleni?

Lopulta kysymys on oman elämäntarkoituksen, yhteiskunnallisen ja maailmankäytännön suhteista.

Nämä kysymykset ovat taustana opiskelun ja ammatinvalinnan ongelmalle. Niihin jokaisen tiedostavan henkilön täytyy pyrkiä antamaan henkilökohtainen vastauksensa. Näi-

hin kysymyksiin vastaaminen määrää suuressa määrin sen sisäisen varmuuden, jonka pohjalta henkilö voi selviytyä opinnoissaan, ammatissaan ja elämässään.

Vapaa korkeakoulu pyrkii tarjoamaan nuorille ihmisille, jotka haluavat valmistautua tiettyä opiskelua tai muuta koulutusta varten, mahdollisuuden vapaan opiskeluvuoden aikana keskittyä valintaansa.

Vapaan korkeakoulun perustajilla on ollut perustavoitteena luoda mahdollisuus *itsensä ja toisten ihmisten löytämiseen*. Jotta yksilö kykenisi myöhemmin yhteistyöhön, hän tarvitsee sekä itsekunnioituksen että toisten ihmisten kunnioittamisen kykyä. Valmistavan vuoden opiskelun perusajatuksena on ongelmakeskeinen ryhmätyö, keskinäinen kohtaaminen ja vuorovaikutus.

Tämä ajatus syntyy siitä oivalluksesta, että tuleva yhteiskunta vaatii erityisesti sosiaalista kykyä teknisen ja älyllisen erikoistumisen lisäksi. Luova työskentely on olennaista sosiaalisen kyvyn kehittymiselle. Yksilön luovaa kykyä voidaan kehittää työskentelemällä väärin, muodon ja äänen avulla. Taideharjoitukseen kohdistetaan suurta huomiota sosiaalisten kykyjen kehittämisen keinona.

Toisena perusajatuksena on, että Vapaa korkeakoulu pyrkii tarjoamaan *laajat mahdollisuudet opiskelun- ja ammatinvalinnan informaatiolle*. Tämän se pyrkii tekemään siten, että yhteys kyseessä olevan opiskelun ja ammatin yhteiskunnallisen todellisuuden välillä tulee selkeäksi. Mitä merkitsee esim. "kemistinä toimiminen suuressa yhteisössä"? Mitä "oleminen valtion virkamiehenä"? Mitä merkitsee "taiteilijana toimiminen"?

Haettaessa vastauksia näihin kysymyksiin käytetään hyväksi kriittistä keskustelua nykyisten ammattien sosiaalisesta merkityksestä nyky-yhteiskunnassa.

Ammatti-informaation lisäksi pannaan painoa opintoneuvonnalle. Miten esim. psykologian opiskelu rakentuu? Mitkä alueet se kattaa, mitkä ovat tutkintovaatimukset jne.? Mutta erityisesti kysytään myös: "Mikä ihmiskuva on nykyisen psykologian opiskelun perustana?" Mitkä arvot liittyvät tieteen käsitteeseen? Tärkeintä on herättää oikeat odotukset. Valmistavan vuoden tarkoitus on teh-

dä myös harkitsemaan valinta tietoiseksi ja auttaa löytämään muita teitä toisille opinto-alueille.

Kolmantena perusajatuksena on, että Vapaa korkeakoulu pyrkii toimimaan *siltana toisen asteen ja kolmannen asteen koulutuksen* (yliopistot, korkeakoulut ja korkeammat ammattikoulut) *välillä*.

Kysymyksessä on tällöin erityisesti kaksi tehtävää:

- edistää uudenlaisen opiskeluasenteen kehittymistä (itsenäistä ja ryhmätyöskentelyä)
- käytännöllinen opiskelutekniikan harjoittelu.

Oppikouluissa on tilanne usein sellainen, että opiskelun suunnittelu ja opiskelukontrolli tapahtuu ulkopuolisesti opettajien taholta.

B. C. J. Lievegoed

Vapaan korkeakoulun tausta ja toiminta

1. Valmistavan vuoden suunnitelma

Valmistavan vuoden ohjelma alkaa syyskuun puolivälissä ja loppuu seuraavan vuoden kesäkuun puolivälissä. Se seuraa siten normaalia yliopiston tai korkeakoulun opiskeluvuoden kestoja. Syysloma kestää yhden viikon, joululoma kolme viikkoa, pääsiäisloma kaksi viikkoa.

Opinto-ohjaus. Vapaan korkeakoulun opinto-ohjaus käsittää opinto-ohjaajien ryhmän ja prof. Lievegoedin. He ovat ensisijaisesti vastuussa valmistavan vuoden ohjelmasta ja opiskelijoiden ohjauksesta. Vuoden aikana päätetään lopullisesta ohjelmasta opiskelijoiden kanssa.

Opettajat. Vapaalla korkeakoululla on käytettävissä noin 20 opettajaa, joista suurin osa työskentelee osa-aikaisina. Taiteelliset avustajat työskentelevät ohjelmassa mukana koko vuoden tiettyinä aikoina.

Valmistavan vuoden ohjelma on kokoonpantu seuraavasti:

Johdantojakso

Tämä muodostuu noin kuuden viikon ajanjaksoista, joka on opinto-ohjaajien etukäteen suunnitelma. Tänä ajanjaksona opiskelijat tutustuvat varsin erilaisiin luentoihin.

Tieteellinen koulutus vaatii asennetta, jossa opiskelusuunnittelu ja opiskelutulosten soveltaminen on enemmän opiskelijan omalla vastuulla. Opiskelun ohjelmoiminen itselle sekä sisällön että ajan suhteen ja myös opiskelutulosten arviointi yksilökohtaisesti tai ryhmissä ovat valmistavan vuoden keskeisiä tavoitteita.

'Paksujen oppikirjojen' oleellisen sisällön tajuamisen harjoittelu; tehokas tentteihin valmistautuminen; harjaantuminen käyttämään puheenvuoroja ja harjoittamaan yhteistyötä opintoryhmissä säästää myöhemmän opiskelun paljolta ajanhukalta ja turhautumiselta.

Vapaa opiskeluvuosi pyrkii siten harjoituksen avulla opettamaan opiskelutekniikkaa, joka on erilaista jokaisen yksilön kohdalla.

Näiden luentojen taustana ovat seuraavat kysymykset:

— *Ihmistä koskeva tieto*

Katsaus ihmiseen vuosisatojen kautta sekä nykyisessä tieteessä.

— *Ihminen ja luonto*

Ihmisen suhde luontoon: passiivinen, aktiivinen, manipuloiva ja aktiivisesti kokeva suhde.

— *Ihminen ja yhteiskunta*

Historiallisen horisontin laajentaminen sosiaaliseen kehitykseen viime vuosisadalla. Tarkoituksena on harjaantua käsittämään, että sosiaaliset ilmiöt ovat kehittyviä, että niillä on menneisyys ja että ne muuntuvat tulevaisuudessa. Käsitellään kysymystä, missä määrin tulevaisuus voidaan valita.

Luentoaineiston ei tarvitse olla samanlaista joka vuosi. Se palvelee pohjana lisäopiskelutoiminnalle ja projektiryhmien muodostumiselle esittelyjakson jälkeen. Luennot ovat yleensä aamulla.

Luovaan toimintaan tutustuminen

Luova toiminta nähdään koko ohjelman olennaisena osana. Pääinvastoin kuin pääosa luennoista, luova toiminta on jatkuva elementti vuoden aikana. Ensimmäisten kuuden viikon aikana tutustutaan kaikkiin taideaineisiin, jonka jälkeen voidaan valita kaksi tai useampia niistä. Luennot ovat yleensä ilta- tai yöllä. Taideaineisiin sisältyy: maalaus, piirustus

tus, keramiikka, musiikki ja eurytmia, ilmaisu ja teatteri.

Tutustuminen omaan työ- ja ohjausryhmään

Todellisen kiinnostuksen kehittäminen toisiaan kohtaan on pohjana työskentelylle työryhmässä. Sitä varten on välttämätöntä, että noiden kuuden viikon aikana opiskelijat tutustuvat toisiinsa paremmin noin 20 hengen ryhmissä. Jokaisella ryhmällä on opinto-ohjaajansa, joka on yhteydessä ryhmään koko vuoden ja joka voi tarjota yksilöllistä tukea tarvittaessa. Käytännössä jokainen ryhmä valitsee oman muotonsa. Tutustumisprosessia syvennetään sosiaalisten taitojen harjoitusten kautta, joka tapahtuu vuoden alussa.

Raportit

Ensimmäisen kuuden viikon jakson jälkeen odotetaan jokaisen opiskelijan kirjoittavan selostuksen, jossa hän kuvaa henkilökohtaisia kokemuksiaan kuluneesta ajanjaksoista ja myös osoittaa, mistä projektista hän on kiinnostunut. Näillä raporteilla on ensisijainen merkitys opiskelijalle itselleen, kun hän ilmaisee ajatuksensa ja toiveensa kirjallisesti. Sen lisäksi niistä muodostuu opinto-ohjaajille aineistoa, jonka avulla muodostetaan opinto-ohjelmien kokoonpano.

Projektijakso

Tämän jakson tarkoituksena on saada ensimmäiset kokemukset valitun projektin suunnittelusta, suorittamisesta ja arvioinnista. Tavoitteen, sisällön ja työtavan valinta on vapaa. Ajanjakson lopulla, vähän ennen joulua, odotetaan että jokainen ryhmä antaa näytön tuloksistaan.

Opiskelun ja ammatinvalinnan ajanjakso

Joulun jälkeen (jos mahdollista jo ennen joulua) on opinto- ja ammatinvalintakysymys keskeinen. Tämän käsittely tapahtuu seuraavasti:

- Johdanto: Ammatin merkitys ja sen tarjoama paikka elämässä. Katsaus eri ammatimahdollisuuksiin.
- Ammattikuvauksia: Eri ammattiteissa toimivat ihmiset kuvailevat ammattiensa sisältöä ja sitä, mitä osaa koulutus esittää siinä.

- Käytännön harjoitteluaikat ja vierailut eri ammattien edustajien luona — tarkoituksena saada konkreettisia kokemuksia valinnan alueista.

Opiskelutaidot

Koko vuoden kuluessa kiinnitetään huomio myös seuraavien asioiden harjoitteluun:

- eri opiskelumenetelmien esittely
- muistiinpanojen tekeminen ja kysymysten muodostaminen ryhmittäin
- oppikirjojen referointi
- ajatusten selvä muodostaminen ja lausuminen puheenvuorojen ja puheiden muotoilun avulla

2. Vapaan korkeakoulun muu toiminta

Tulevaisuudessa järjestetään myös seuraavaa toimintaa:

Neljä viikkoa kestäviä ryhmäkokouksia opiskelijoille, jotka ovat jo olleet opiskelemaan muualla ja joilla on ollut opinto-ongelmia. Näiden kokouksien tavoitteena on saada aikaan syvää keskittymistä omiin opintoihin ja selvittää taas aktiivisesti oma elämäntie.

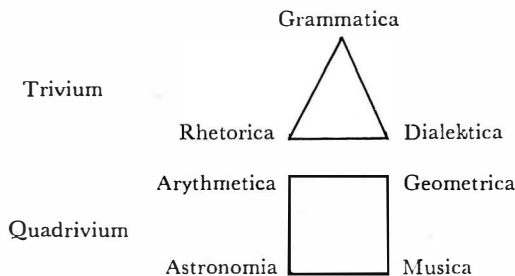
Lyhyitä kokouksia, joissa annetaan opinto-ohjausta eri opintoalueilla. Tämän opinto-ohjauksen tavoitteena on omien opintojen ja ammattiin valmistumisen motivoinnin ylläpitäminen vaihtoehtoisten kysymysten kautta. Vaihtoehtoinen merkitsee tässä tieteellistä vaihtoehtoa: Mitkä ovat ne käsitteet ihmisestä ja materiasta, jotka ovat perustana positivistiselle tieteelle; mitkä ovat tämän lähtökohdan valinnan positiiviset mahdollisuudet; missä sen rajat ovat ja missä nämä rajat ylitetään; onko positivististen lähtökohtien lisäksi muita valintamahdollisuuksia? Mitä tarkoittavat toisenlaiset lähtökohdat opiskelumielenkiinnon ja ammattiperspektiivin suhteen. Lyhyesti sanottuna tämän opinto-ohjauksen tarkoituksena on herättää opiskelijassa tietoisempaa paikanmäärittelyä, jolloin vapaa valinta on mahdollinen. Samalla kuitenkin jokaisen valinnan rajat tulevat selkeiksi.

Tutkimus- ja tieteenharjoittelu: Vapaa korkeakoulu tarjoaa mahdollisuuksia tutkijoille esim. aloitetun tutkimuksen tai gradu-työn loppuunviemiseen, sekä työskentelyyn määrätyn ajan Vapaan korkeakoulun tutkijana.

3. Nykyisen tieteellisen koulutuksen historiallinen tausta

Korkeakoulutasoinen koulutus on tullut kriisitilanteeseen. Onko tämä kriisivaihe peräisin viime vuosilta vai onko se vanhempaa perua?

Meidän eurooppalainen korkeakoulumme sisältää kaksi vanhaa tavoitetta. Ensiksikin *pyrkimys universaaliin tietoon*. Keskiajan, vuoden 1000 jälkeen, se löysi ilmauksensa silloin perustetuissa yliopistoissa. Pariisista ja Bolognasta tuli tämän pyrkimyksen keskukset. Selvimmin tämä pyrkimys tuli esille Chartresin yliopistossa, jonka Bernardus Chartresilainen perusti yhdennellätoista vuosisadalla ja jossa myöhemmin suuret opettajat Alanus ab Insulis ja Bernardus Sylvestris vaikuttivat. Tämän yliopiston ohjelmalla oli yleinen valmistus, opinnot seitsemässä vapaassa taiteessa, jotka jakautuisivat Triviumiin ja Quadriviumiin:

Yhdellä silmäyksellä havaitaan, että tämä jako on vieläkin perustana meidän tiedekuntajaollemme.

Grammatica (yleinen kielitiede) oli ylinnä, koska inhimillinen kulttuuri on mahdollista vain kielen kehittymisen kautta;

Rhetorica oli puhetaidetta, kykyä käyttää kieltä ja tehdä itsensä ymmärretyksi;

Dialekticaa voitaisiin nykyisin kutsua johdannoksi filosofiaan.

Matemaattiset aineet tiedekunnassa olivat: Arithmetica — laskento

geometrica — maan mittaaminen

astronomia — planeettojen kierron laskeminen

musica — intervallien numeeriset suhteet; nykyisin sitä voitaisiin kutsua numerosarjojen opinnoiksi.

Nämä opinnot päätettiin vapaiden taiteiden loppututkintoon, josta pieni määrä opiskelijoista jatkoi opiskelua ja valmistui maisteriksi.

Tuntemme vieläkin tällaisen opiskelumuodon anglosaksisissa maissa yleisellä linjalla, jossa suoritetaan B. A. (Bachelor of Liberal Arts). Suurimmalle osalle Englannin ja Amerikan opiskelijoita tämä on yhtäkuin akateeminen opiskelu.

Tämä universaalin opiskelun malli kuoli korkeintaan kaksi vuosisataa. V. 1250 vaiheilla valitettiin jo, että voidakseen opiskella näitä seitsemää vapaata taidetta, täytyi käydä eri yliopistoissa, koska yhtä ainetta täytyi opiskella yhtäällä ja toista toisaalla. Opiskelu suuntautui puhtaisiin tieteisiin.

Toinen malli oli *sovellettujen tieteiden opiskelu*, joka oli peräisin arabeilta. Espanjan kautta nämä olivat vaikuttaneet vuosisatoja quadriviumin oppiaineisiin. Heidän suuri vaikutuksensa alkoi vuoden 1200 jälkeen, jolloin keisari Fredrik II perusti Palermon yliopiston Sisiliaan, jossa oli arabiprofessoreita. Vuonna 1231 Salernon yliopisto, joka oli arabi Konstantinus Africanuksen perustama jo v. 1060, sai yksinoikeuden lääketieteellisiin opintoihin mannermaalla. Siellä oli myöskin arabialaisia opettajia. Arabit toivat yliopistoihin luonnontieteellisen ajatustavan ja materialistisen maailmankatsomuksen.

Kolmannentoista vuosisadan jälkeen voimme havaita kahden aallon yhdistyvän yliopistoissa:

- Universaalinen opiskelu: seitsemän vapaan taiteen opinnot, joiden kautta oli tarkoitus tulla kypsäksi ihmiseksi.
- Korkeammat ammattiopinnot, joita on myös kutsuttu 'kultaisiksi opinnoiksi' (juridiset ja lääketieteelliset opinnot) koska niiden avulla saattoi myöhemmin ansaita rahaa.

Näihin aikoihin oli yliopistoissa käynnissä taistelu *realistisen katsomuksen* (mikä näki hengen reaalisena) ja *nominalistisen katsomuksen* (mikä näki aatteet vain ihmisen luomana) välillä. Filosofinen taistelu näiden kahden suunnan välillä ei ole vielä tänäänkään ratkaistu, mutta käytännössä nominalistinen tieteellinen asenne sai enemmän vaikutusvaltaa. Tämä johti siihen, että huomio kohdistettiin aineellisen maailman tutkimukseen ja luonnonvoimien hallitsemiseen. Myös ammattikoulutus sai yhä enemmän huomiota.

Reformaation jälkeen, jolloin Saksassa jokin suuri suuri halusi saada oman yliopiston, tulivat juridiset opinnot kaikkein tärkeimmiksi tulevien valtion virkamiesten kouluttamiseksi.

Toinen kehityskulku on myös mielenkiintoinen, koska se kuvaa yliopiston sosiaalisen aseman kehitystä. Aluksi yhdenneltätoista vuosisadalta lähtien yliopistot olivat vapaita tasavaltoja valtion sisällä. Kun valtiovalta tai kirkko uhkasivat puuttua niihin, ylioppilaat uhkasivat jättää yliopistot. Ne olivat vapaita ylioppilaiden ja tieteilijöiden tasavaltoja. Tietääkö meidän nykyinen opiskelijapolvemme, että se pohjaa ikivanhoihin oikeuksiin, kun se torjuu poliisin tuloa yliopiston pihalle?

Yliopistojen rappeuduttua 1700-luvulla tapahtui — Napoleonin jälkeen — uudistuminen von Humboldtin yliopistomallin mukaan. Tämä malli oli johdettu ihmisen kehityksestä, alkuperäisen katsomuskannan mukaisesti. Yliopiston tuli jälleen olla sivistyslaitos (Bildungsanstalt). Humanistinen aate, ihmisen 'sivistynyt elämänmuoto' tuli ihanteeksi yliopiston kehittymiselle; 'täysin kehittynyt ihminen' tuli Humboldtin tunnuslauseksi.

Yliopisto muuttui siten viime vuosisadalla 'tieteelliseksi luostariksi'. Ylioppilaat olivat siellä professoreja ja professorien tieteellisiä harjoituksia varten. Humboldtin yliopisto oli kaiken käytännön vihollinen. Humboldt kutsui tekniikkaa paheksuvasti 'ansiotyöksi'; tieteitä sovellettaessa palveltiin alemmaa hyötyä ja inhoitavaa taloustiedettä. Opiskeluaika oli elämän huipentuma; yhteiskunta oli kylmä todellisuus.

Kesti kauan ennenkuin teknikat ja myöhemmin taloustieteilijät tulivat hyväksytyiksi. Tämä yliopisto oli ja on vieläkin vain löyhä tiedekuntien järjestelmä, oikeastaan korkeakouluja yhteen kasattuna. Aivan oikein eräs englantilainen rehtori sanoi vähän aikaa sitten: "Yliopisto on kokoelma rakennuksia, joita yhdistää keskuslämmitys."

Vaikka siten melkein kaikki korkeakouluongelmamme ovat vuosisatoja vanhoja, on kuitenkin olemassa myös uusia ongelmia. Nämä ovat: (1) *opiskelijoiden massoituminen* ja (2) *tieteiden nopeutuva kehitys*.

(1) Opiskelijalle tämä merkitsee sitä, että hänellä on mahdollisuus aloittaa samassa tiedekunnassa esim. 2000 muun kanssa samana

vuonna. Tässä tilanteessa on pakko käyttää joukkotiedotusta ja tietokonetenttejä. Henkilökohtainen tutustuminen innostuneiden 'tieteen kantajien' kanssa ei tule kysymykseen.

(2) Tiedon nopea vanheneminen merkitsee sitä, että ei ole enää mahdollista antaa opiskelijoille mukaan tiedepakettia, joka kelpaa koko elämän ajan.

Opiskeluksi täytyy jälleen tulla *tieteen menetelmien ja perusteiden omaksuminen*, joiden avulla voidaan pysyä mukana kehityksessä. Tämä tavoite on kuitenkin mahdottoman toteuttaa, jos ei voida saada henkilökohtaista opinto-ohjausta. Nämä kaksi uutta aspektia aiheuttavat sen, että on välttämätöntä arvioida tilannetta uudestaan.

Jo usein aikaisemmin ovat vaihdelleet sellaiset jaksot, joiden aikana joko sivistyminen tai ammattikoulutus oli tärkeää. Ilmeisesti nyt on taas äärimmäisen ammattikoulutuksen vaihe. Kehitys näyttää tulevina vuosina kulkevan siihen suuntaan, jota amerikkalaiset opiskelijat kutsuvat 'rottakilpailuksi', jolloin armottomat tietokonetestit osoittavat, kenen sallitaan jatkaa. Tällä matkalla erämaan halki tarvitaan evästä, jota oppikoulut eivät anna.

Valmistava vuosi pyrkii täyttämään tämän aukon ja auttamaan koulun päättäneitä nuoria löytämään itsensä, harjoittamaan sosiaalista kykyä ja opiskelutaitoa.

Henkilöille, jotka ovat perustaneet Vapaan korkeakoulun, on Rudolf Steinerein pedagogiikka ollut lähtökohtana. Tämä ei tarkoita sitä, että lähdetään yhdestä maailmankatsomuksesta, vaan että opiskelijat tulevat tekemisiin modernien kulttuuri- ja tiedevirtausten kanssa.

Jokaisen opiskelijan kohdalla yksi tai useampi opiskeluvuosi kuluu hukkaan. Onnistunut valmistava vuosi merkitsee ajan säästöä myöhemmin, ja opiskeluajana jää enemmän aikaa muille harrastuksille, jotka ovat heränneet valmistavan vuoden aikana.

Saavuttaakseen nämä päämäärät tarvitaan opettajien ja oppilaiden välistä vapaata vuorovaikutusta, jonka pohjalta tapahtuu jokaisen kehitys omien valintamahdollisuuksien mukaan. □

Julkaisuista "De Vrije Hogeschool" (Zeist 1971 ja 1973) suomentaneet Arnolda H. Heijbroek & Reijo Wilenius

RAVINTOMYRKYT — ELINTARVIKKEIDEN LISÄAINEET

Fil.lis. Björn Gillberg on työskennellyt monta vuotta Ruotsissa ympäristökysymysten parissa. Hän on mm. tutkinut mitä lisäaineita ja epäpuhtauksia ravinnossamme on. Gillberg työskentelee Miljöcentrum-nimisessä organisaatiossa, jonka hän ystävineen perusti pari vuotta sitten. Miljöcentrum on riippumaton ja itsenäinen säätiö, joka tutkii ympäristökysymyksiä ja tiedottaa niistä. Säätiö kustantaa "Miljö och framtid"-lehteä jonka painos on 20.000 kpl/kk. Kustannukset hoidetaan vapaaehtoisilla avustuksilla, koska yhdistyksen säännöt kieltävät vastaanottamasta rahaa valtiolta tai elinkeinoelämltä.

Käytin monta vuotta vakuuttaakseni poliitikoille, että ympäristössämme ja elintarvikkeissamme esiintyy joukko vaarallisia kemiallisia yhdisteitä. Juoksentelin eduskuntatalon ja virastojen käytävissä saaden kaikkialta vastauksen: "kysymyksenasettelussasi on mieltä, pohdimme asiaa!" Kirjoitin muistioita muistioden perään, mutta mitään ei tapahtunut. Sitten päätin pitää huolen siitä, että jotakin tapahtuisi. Tähän olen paneutunut sen jälkeen. Huomasin, että ainoa tapa saada aikaan parannuksia tällä alueella oli poliitikkojen ja viranomaisen painostaminen. Painostus saadaan aikaan menemällä kansalaisten luo joukkoon ja informoimalla heitä ympäristökysymyksissä. Kun kansalainen — kuluttaja — saa tietää, että hänen ravinnossaan on vaarallisia aineita, kohdistuu poliitikkoihin ja viranomaisiin paine, joka pakottaa heidät poistamaan kyseiset kemikaalit.

Natriumnitriitti ja perintötekijät

Aloitin elintarvikkeista siitä yksinkertaisesta syystä, että jokaisen on syötävä. Kaikki alkoi eräänä päivänä Uppsalan laboratoriosani syödessäni lounasta. Työskentelin siihen aikaan torjunta-aineiden parissa — tutkin niiden vaikutusta perintötekijöihin. Levittäessäni maksapasteijaa leivälleni, huomasin että pakkauksen kyljessä mainittiin tuotteen

sisältävän nitriittiä. Olin tyrmistynyt, koska natriumnitriittiä käytettiin laboratoriossa perinnöllisten muutosten aikaansaamiseksi. Mielestäni oli vähintäänkin omituista, että ruokaani oli lisätty natriumnitriittiä. Elin silloin siinä onnellisessa uskossa, että viranomaiset suojaavat kansalaisia kaikelta pahalta.

Uskoni viranomaisiin järkkyy ensimmäistä kertaa. Silloin aloitin juoksenteluni käytävissä. Otin yhteyttä Tukholman terveydenhoitoviranomaisiin ja kysyin: "Miten voitte sallia elintarvikkeissa sellaista ainetta, jota käytetään perinnöllisten vaurioiden kehittämiseen?". Päätöksikologi vastasi: "Eihän vastassa ole mitään perintötekijöitä". Tämä tapahtui 60-luvun puolivälissä.

Pelästyneenä tiedosta, että ruoassamme on nitriittiä, silmäilin listaa hyväksytyistä lisäaineista ja huomasin, että elintarvikkeet sisältävät joukon kemiallisia yhdisteitä, joilla mielestäni ei ollut mitään virkaa. Väriaineita, maku-aineita ja muita lisäaineita, joiden tuli tehdä elintarvikkeista houkuttelevampia. Joukossa oli myös säilöntäaineita ja emulgaattoreita, jotta tuotteet saisivat miellyttävämmän koostumuksen. Näiden hyväksytyjen lisäaineiden sivuvaikutuksia ihmiseen oli tutkittu hyvin huonosti. Pitkän tähtäyksen vaikutuksia, vaikutuksia perintötekijöihin, syöpä- ja yliherkkyyys-vaaroja ei oltu juuri lainkaan tutkittu. Tämän jälkeen aloin painostaa viranomaisia, kirjoitin lehtiin, televisioon, radioon vaikuttaakseni julkiseen mielipiteeseen.

Näitä lisäaineita voi vastustaa monesta syystä. Eräs syy on se, että tiedämme liian vähän niiden lääketieteellisistä sivuvaikutuksista. Toinen syy on se epämoraalinen tapa jolla näitä käytetään — usein kuluttajaa nartataan rikollisen petollisessa mielessä. Valmistetaan kirsikkajuomaa ilman kirsikoita. Tilalle pannaan punaväriä ja keinotekoista kirsikanmakua. Valmistetaan mansikkahilloa, jossa on lähinnä omenoita, punaväriä ja mansikanmakua. Elintarvikekosmetiikkaa voidaan siis tarkastella toisaalta lääketieteelliseltä ja toisaalta kuluttajaeettiseltä kannalta.

Keskityn tässä kahteen lisäaineeseen: nit-

riittiin ja tartraziniin, joka on keltainen väriaine.

Aloittaessani nitriitti-räihinän lähdin siitä tiedosta, että nitriitti voi aiheuttaa perinnöllisiä vaurioita. Tämä vaikutus sillä oli ollut laboratorio-olosuhteissa. Selväähän on, että tutkija ei saa kokeilla ihmisillä. Se sallitaan vain poliitikoille ja tuottajille, jotka pitävät tällaisia tuotteita markkinoilla.

Nitriitti voi ihmisen vatsassa muuttua nitrosamineiksi. Nitrosaminit ovat syöpää aiheuttavia aineita. Oli siis kaksi syytä nitriitin vastustamiseen: oletettu perintötekijöiden vaurioitumisriski ja nitrosaminien syöpää aiheuttava vaikutus.

Botulinus-bakteeri ja syöpäriski

Kun eläimille, kuten esim. rotille syötettiin pieniä määriä nitriittiä, aiheutti aine niille maksa- ja munuaissyöpää. Ottaessani 60-luvulla ensimmäisiä kertoja nitriitin esille, viranomaiset kieltäytyivät aluksi uskomasta sen vaarallisuuteen. Vähitellen heidän oli tunnustettava, että syöpä-riski oli olemassa, mutta he sanoivat: "Mikäli kiellämme nitriitin, kehittyä leikkeleissä suuria määriä Botulinus-bakteereja. Nitriitti on ainoa aine, joka pitää nämä bakteerit kurissa. Ja riski Botulinus-bakteerien muodostumisesta on suurempi kuin syöpä-riski, joten valitsemme syöpäriskin ja pääsemme bakteereista."

Koska viranomaiset ilmoittivat, että he eivät uskalla kieltää nitriitin käytön Botulinus-vaaran vuoksi, pyysin heitä laatimaan lain, joka määräisi nitriitin käytön pakolliseksi. Loogista olisi, että laki määräisi nitriittiä käytettäväksi leikkeleissä, jos Botulinus-riski on näin suuri. Viranomaiset eivät kuitenkaan osoittaneet kiinnostusta lain laatimiseen.

Botulinus-bakteeria esiintyy maaperässä ja merien pohjamudassa. On vaikea käsittää kuinka bakteerit joutuisivat kinkkuun ja makkaraan. Niitä ei todennäköisesti kieritellä mullassa tai merivedessä ennen kuluttajalle lähettämistä.

Viranomaiset eivät ole tyydyttävästi todistaneet, että nitriitin vaikutus Botulinus-bakteeriin olisi erityisen tehokas. Syy nitriitin käyttöön on ilmiselvää. Nitriitti saa aikaan mukavan punaisen värin makkarakassa, kinkussa ja muissa leikkeleissä. Botulinus-bakteeri lienee vain lääketieteellinen veruke nitriitin käytölle.

Tartrazini, astma ja allergia

Nitriitti on tyyppiesimerkki lisäaineesta, jonka voi epäillä aiheuttavan vakavia pitkäaikaisia vaurioita syövän tms. muodossa. Tartrazinin vaikutukset ovat suoraviivaisempia. Keltainen väriaine tartrazini esiintyy jäätelössä, leipomotuotteissa, makeisissa, virvokkeissa ja marmeladeissa. Jo 50-luvulta on olemassa tutkimuksia, jotka osoittavat, että allergikot ja astmaatikat reagoivat hyvin herkästi tartraziniin. Mikäli halutaan tutkia tartrazinin vaikutusta astmaattikkoihin, ei ole mielekäästä altistaa terveitä ihmisiä tälle aineelle. On tutkittava astmaattikkoja hyvillä mittauslaitteilla.

Uppsalan Akateemisessa sairaalassa tehtiin 52:lle astmapotilaalle tartrazini-kokeet. Heille annettiin tartrazinia samassa suhteessa kuin ainetta esiintyy elintarvikkeissa. 20 henkilöä 52:sta sai astma-kohtauksen. (Tartrazini on hyväksytty lisäaine sekä Ruotsissa että Suomessa.) Tutkimuksia jatkettaessa kävi ilmi, että noin 40 % allergikoista, joilla on erilaatuisia yliherkkyyso ongelmia, reagoi positiivisesti samoihin määriin tartrazinia kuin mitä ruoassamme esiintyy. Erinäisillä muilla säilöntä- ja väri-aineilla tehtiin samankaltaisia kokeita. Allergikot ja astmaatikat reagoivat näihinkin, mutta voimakkaimmin vaikutti tartrazini.

Samoin tutkittiin 16 ongelmapotilasta, joilla oli astmaa ja yliherkkyysoireita, joiden syytä ei löydetty. Heille laadittiin ruokavalio kuudeksi kuukaudeksi jossa ei ollut väri- eikä säilöntäaineita. 13 henkilöä 16:sta olivat oireettomia kuuden kuukauden kuluttua. Ainoastaan syömällä puhdasta ruokaa.

Omituinen ja pelottava ilmiö on se, että tartrazinia on käytetty lääkeneineissa. Pillereidenhän on oltava keltaisia, sinisiä ja punaisia. Valmisteita, jotka on tarkoitettu astman ja allergioiden lievitykseen, on värjätty tartrazininilla. On jopa käynyt niin, että syötyään lievään allergiaansa tartrazininilla värjättyä lääkettä, potilas oli reagoinut niin voimakkaasti tähän väriaineeseen, että hänet oli vietävä sairaalaan.

Svenska Läkartidningen no. 14/1973 kertoo tästä lähemmin. Pelottavaa on, että asia on tunnettu jo vuodesta 1959, jolloin amerikkalaiset raportit kertoivat tämänlaatuista vaikutuksista. Nyt vuonna 1974 eli 15 vuotta myöhemmin tartrazini esiintyy elin-

tarvikkeissa ns. sivistyneeseen maailmaan lu-
keutuissa maissa.

Viranomaiset ja heidän tutkijansa ovat olleet asiasta tietoisia, mutta he ovat kartta-
neet sosiaalista vastuutaan. He ovat pettä-
neet kuluttajaa. Yleinen tartrazini-keskustelu
johtuu siitä vapaaehtoisesta työstä, jota teh-
dään samankaltaisissa organisaatioissa kuin
Miljöcentrum.

Aloitimme keskustelun Ruotsissa kuten
myös Suomessa. Suomalaiset kuluttajat pää-
sevät tartrazinin vähitellen. Tämä ei ole
suomalaisten viranomaisten ansiota, vaan
erään uppsalalaisen organisaation työn tulos-
ta. Kun aloimme kritisoida tartrazinia pari
vuotta sitten Ruotsissa, meitä syytettiin epä-
luotettavuudesta ja epäasiallisuudesta. Toissa
vuonna viranomaiset myöntivät siihen, että
elintarvikkeet tulee varustaa merkinnällä
”sisältää tartrazinia”. Teksti ei kuitenkaan
auta kuluttajaa, koska harvat kuluttajat lu-
kevat lääkärilehtiä. He uskovat mieluummin,
että tartrazini on hyödyllinen ja arvokas vi-
tamiini.

Emme ole antaneet periksi. Olemme jat-
kaneet tartrazinin arvostelua joukkotiedotus-
välineissä. Tämä on johtanut siihen, että
tartrazini suurella todennäköisyydellä tullaan
Ruotsissa kieltämään tämän vuoden alkupuol-
lella. Viranomaiset ovat tähän kypsiä. Olem-
me saaneet tukea useilta organisaatioilta, am-
matilliset järjestöt, pätevät ja arvostetut tut-
kijat ym. ovat tukeneet meitä.

Emme voi luottaa viranomaisiin

Tämäntapaiset seikat osoittavat miten tär-
keätä on, että kansalaiset ovat varuillaan vi-
ranomaisten tekemisistä. Meidän on jatku-
vasti pidettävä heitä silmällä, emme voi luot-
taa heihin. Viranomaisten mahdollisuudet
ratkaista tämänkaltaisia ongelmia tutkimalla
ja säättämällä vahingolliset lisäaineet kieltäviä
lakeja on suorassa suhteessa väestön tiedon
tasoon. Väestön tiedon taso ja vaatimukset
paremmista laeista ja tutkimuksista luovat
poliittisen ilmapiirin, jossa viranomaiset saa-
vat resursseja tähän työhön. Meillä on sel-
laiset viranomaiset kuin ansaitsemme — vi-
ranomaiset tekevät sen, minkä kansalaiset
tahtovat heidän tekevän. Elleivät kansalai-
set tahdo mitään, eivät viranomaiset tee mi-
tään.

Jotta kansalainen tahtoisi jotakin, on hä-

nen myöskin tiedettävä jotakin. Heillä, joilla
on ollut tietoa näistä ongelmista, ei ole ollut
järin suurta halua tiedottaa niistä kansalai-
sille. Tätä kuvastaa vanha sananlasku: ”Ke-
nen leipää syöt, sen lauluja laulat”. Työnan-
tajaa ei ole hyvä loukata, oli se sitten valtio,
hallitus tai yritys. Useimmat tutkijat näyttä-
vat valitettavasti pettävän lähimmäisensä po-
liittisiin ideologioihin katsomatta. He prosti-
tuoivat itsensä ja asettavat karriäärinsä etu-
sijalle tämänkaltaisissa kysymyksissä.

Poliitikot voittavat vaalit lupaamalla mai-
ta ja mantuja seuraaviksi neljäksi vuodeksi
— äänestäkää minua niin saatte maksimaa-
lisen lisäyksen perinteiseen hyvinvointiin,
10 %:n taloudellisen kasvun vuodessa. Po-
liitikot eivät voita vaaleja puhumalla synty-
mättömien lasten puolesta, sanomalla, että
meidän on otettava huomioon lisäaineiden
vaikutukset perintötekijöihin. Niitä lapsia ei
vielä ole, niillä lapsilla ei vielä ole äänioi-
keutta.

Tuotannon keskittyminen vaatii lisäaineita

Ennen oli välimatka tuottajan ja kulutta-
jan välillä lyhyt. Jokaisella pienellä kaupun-
gilla oli oma leipomonsa, panimonsa, meije-
rinsä ja teurastamonsa.

Tänään keskitetään tuotanto pariin suu-
reen yksikköön Pyhän Tuottavuuden nimes-
sä. Kiirunassa syötävä leipä on usein leivot-
tu Malmössä. Välimatka on lähes 2.000 km.
Leipä saattaa matkan aikana homehtua. Kes-
kitetty tuotanto on näin luonut tarpeen lisä-
tä leipään aineita, jotka estävät homehtu-
misen.

Lehmien kasvatusta Pohjois-Ruotsissa pi-
detään epäkäytännöllisenä. Joidenkin vuosien
kuluttua Dalälvenin pohjoispuolella ei enää
ole ainoatakaan lehmää. Tästä on seurauk-
sena, että maito tällä hetkellä kuljetetaan
tankkijunissa Etelä-Ruotsista Pohjois-Ruot-
siin. Matkalla maito ehtii härskiintyä ja ha-
pantua. Maitoon on lisättävä antioksiideja
kestävyyden parantamiseksi. Matkalla maito
on kuumennettava pari kertaa, jolloin arvok-
kaita vitamiineja tuhoutuu.

Olemme saaneet elintarviketeollisuuden, jo-
ka valmistaa ruokamme. Meillä ei ole aikaa
valmistaa omaa ruokamme, vaan meidän on
saatava puolivalmisteita ja eineksiä. Ostetaan
kotiin purkki ja lämmitetään sen sisältö.

Kuinka säilykepurkki tehdään? Otetaan

vähän lihaa, vähän perunoita, vähän herneitä ja vähän porkkanoita. Pannaan aineet peltipurkkiin ja kuumennetaan se 120 asteeseen, jotta kaikki bakteerit kuolisivat. Siinä onnistutaankin. Näin syntyy tuote, joka säilyy vuosia. Mutta korkea lämpötila tuhoaa myöskin arvokasta ravintoa. Proteiineja, vitamiineja yms. Kuumuus tuhoaa miellyttävän luonnollisen värin ja luonnollisen maun. Nämä on korvattava tässä elintarvikejalosteessa lisäämällä vitamiineja, väriaineita ja makuaineita.

Lihaan on lisättävä lihan makua. Lihamakuaineena käytetään glutamaattia. Sitä käytämällä on mahdollista keittää soppaa vaikka rautanaulasta. Soppa maistuu lihalta, vaikka sitä ei valmistuksessa paljoa olekaan. Glutamaatti aiheuttaa kuitenkin yliherkillä henkilöillä ns. "the chinese restaurant syndrome"-nimisen taudin. Tauti esiintyi kiinalaisissa ravintoloissa USA:ssa, joissa käytettiin erityisen paljon glutamaattia. Syötyään sikäläistä lihakeittoa eräät henkilöt saivat hirvittävän päänsäryn, tuskia ja puutumisia. Kävi ilmi, että glutamaatti oli syytä. Se on eräs meidän hyväksytyistä lisäaineistamme.

Kuluttajat vaativat valkoista leipää ja valkoista jauhoa. Jotta jauhosta tulisi valkoista, joukkoon ei voi jauhaa leseitä. Leseissä on arvokkaita mineraaleja ja vitamiineja. Valkoisissa jauhoissa näitä ei juuri ole, joten ne pyritään korvaamaan lisäämällä jokunen niistä mineraaleista, joita on menetetty. Leseet menevät sikojen ruokintaan. Sikojen ruokinta on hyvin tärkeä kysymys, koska sika on tuottava sijoitus. Sialle on annettava täysipainoista ruokaa.

Nitraatti suomalaisissa lastenruoissa

Käydessäni Suomessa joulukuussa ostin suomalaista Kuopus-nimistä munapinaattisoseetta. Tuote on tarkoitettu lapsille kolmesta kuukaudesta ylöspäin. Tutkimme tuotteen sisällön, nitraattipitoisuuden keskiarvo niissä purkeissa, joita olemme mitanneet — olemme tehneet 11 koetta — oli 568 mg/kg, lapsi saa itseensä tällaisesta purkista 74 mg nitraattia. Puolesta purkista lapsi saa 37 mg nitraattia. Maailman Terveysjärjestön (WHO) normien mukaan 6 kuukauden ikäiselle lapselle ei saa antaa nitraattia enempää kuin 25 mg. Se on päivittäisen annoksen maksimiraja. Syötyään tällaisen purkin lapsi

on saanut nitraattia 74 mg: jos hän syö puolet purkista, saa hän sittenkin sitä liikaa. Tätä tuotetta myydään suomalaisissa itsepalvelumyymälöissä. Sen sisältö on ristiriidassa Maailman Terveysjärjestön asettamien normien kanssa.

Kaksi vuotta sitten tutkimme samankaltaisia tuotteita Ruotsissa. Löysimme korkeita nitraattipitoisuuksia myöskin siellä. Tämä johti siihen, että tuotteet hävisivät markkinoilta. Viime syksynä tutkimme tanskalaisia lastenruokia. Kohdistimme huomiomme pinaattikalaseokseen. Myöskin niissä oli nitraattipitoisuus hengenvaarallinen. Esitimme tutkimustuloksemme lehdistötilaisuudessa Kööpenhaminassa samalla tavalla kuin täällä Helsingissä tänään. Valmistajan edustaja nousi ylös ja väitti, ettei heidän tuotteessaan ollut mitään vikaa. Päivää myöhemmin niiden tuotanto lopetettiin ja viranomaiset määräsivät tuotteet takavarikoitaviksi. Niin pitkään kuin mahdollista yritti tuottaja puhumalla poistaa nitraatin purkeista. Mutta hän ei osannut taikoa, nitraattia ei saa puhumalla pois.

Ja nitraattia on kaikkialla, hammastahnoissa, huulipunissa, hiuskiinteissä, suuvesissä, elintarvikkeissa, lääkkeissä jne. Sen yksittäiset vaikutukset, kuten syöpä-riski — perinnölliset riskit, yliherkkyyseriskit on hyvin puutteellisesti tutkittu. Yhteisvaikutuksista ei kukaan tiedä mitään. Ja yhdistelmiä on miljoonia.

Mainitsen erään esimerkin: Göteborgissa kuoli eräs mies pari vuotta sitten käsittämättömällä tavalla. Myöhemmin kävi ilmi, että sydänlääke, jota hän käytti, yhdistettynä erääseen juustoon sai aikaan kuolettavan myrkyt.

Tuhansien uusien kemikalioiden lisääminen ravintoomme joka vuosi on täysin tarpeetonta elintarvikekosmetiikkaa. Selviämme erinomaisesti ilman. Syömme ruokaa ravinnon vuoksi, emme saadaksemme esteettisen nautinnon hetken. Muutosten aikaansaaminen on kiinni meistä itsestämme. Kukaan muu ei muuta maailmaa puolestamme. □

Lisätietoja: Miljöcentrum, Ullsaxvägen 14, 75248 Uppsala tai tilaamalla "Miljö och framtid"-lehden, 22 Skr, 12 numeroa/vuosi, ps-tili 6418-8.

Alustus 18. 2. 74, käännös Heidi Aaltonen

Markku Graae

KAPINA ON LUOVAA ILOA

Puhuvat egottomasta objektiivisuudesta — viheliäiset.

Nykyinen tulevaisuudessa on edelleen nykyisyyttä.

Jo-kreikkalaisetko kaiken kiusan alku: hekö tekivät ihmisen logiikasta kaiken logiikan?

Joku ajatteli olevansa — mutta ei sanonut missä.

Yksinäisyys: kokemus jonka mukaan sisäpuolella on enemmän tilaa kuin ulkopuolella.

Yksinäisyydestään ei voi eksyä.

Ole pelottava jotta sinulla olisi tilaa olla vapaa.

Vapaus ja epävapaus taistelevat keskenään luoden yksilön todellisuuden.

Minä: hevonen jolla Itse ratsastaa.

Etsin ystävieni seuraa voidakseni olla yksin.

Valta on varkautta. Demokratia on tapa varastaa valtaa.

Individualisoi maailmankaikkeus.

Valtio on erotettava yhteiskunnasta.

Käsitykset että anarkistin mielestä ihminen on luonnostaan hyvä ovat pelkkää pahaa puhetta.

Älä kohtele lähimmäisiäsi kuten itseäsi — he ovat ainutkertaisia.

Välinpitämättömyys ihmisestä yksilönä on anarkistinen pahe.

Voit omistaa vain mitä itse käytät. On paljon mitä kukaan ei käytä.

Hyveet ovat teitä, jotka on luotu poljettaviksi.

Vastustettaessa vastustettava sitoo vastustajansa — samoin kuin se sitoo kannattajansakin.

Moraali ja epämoraali — saman asian kaksi puolta.

Vapaus on ainutkertaisuutensa ilmentämistä teoiksi.

Tappio: pelkkää taitamattomuutta.

Älä anna riistää vastuutasi.

Valta: uni josta kukaan ei ole enää herännyt.

Luota vain sellaiseen joka luottaa itseensä.

Nykyhetki on itsensä löytämistä — siksi useimmat marssivat tulevaisuuteen.

Itsevastuun lisäksi ei ole mitään vastuuta.

Syötti ja paula — valtiovaltaisuuksen mekanismi.

Pelko: eräs tapa aistia.

Arkadianmäki olisi palautettava entiselleen.

ESSEE IHMISKÄSITYKSEN PERUSTEISTA

10. 3. 74 järjestettiin Kriittisessä Korkeakoulussa symposium, jossa tarkasteltiin häiriintyneitä ihmissuhteita. Ennen symposiumia esitettiin alustajille ihmiskäsityksien selventämiseksi mm. seuraavat kysymykset:

- A) Lähtekö ihmiskäsitys 1) materiasta kohti henkistä, 2) hengestä kohti materiaa, 3) jostakin välitilasta kohti molempia edellämainittuja.
- B) Onko ihminen 1) osa luontoa, 2) ulkopuolella luontoa, 3) osittain luontoa, osittain sen ulkopuolella.

Julkaisemme oheisena prof. Malaskan vastauksia esitettyihin kysymyksiin.

Mistä ihmiskäsitys lähtee

Ihmiskäsitys lähtee ihmisen kokemuksesta, niistä havainnoista, joita hän tekee itsestään ja ympäristöstään, kaikesta siitä, mikä ilmenee hänelle ikäänkuin annettuna ja siitä mitä hän itse tuottaa tähän annettuun. Kun me kysymme, *lähtekö ihmiskäsitys materiasta perusolevaisena* ja etenee siitä henkiseen materiaan eräänlaisena heijastumana *vai lähtekö se henkisestä perusolevaisena* ja etenee materiaan hengen ilmentymänä ja toimintana vaiko jostakin perusolevaisesta näiden välillä ja etenee siitä molempiin suuntiin, niin tällöin olemme jo ottaneet kantaa erääseen ihmiskäsityksen rakentamisen kannalta oleelliseen asiaan. Nimittäin siihen, että ihmiskäsityksemme aina sisältää vähintään kaksi, mahdollisesti useampiakin laadullisesti erilaisia käsitteekategorioita: materiaallinen ja henkinen ja mahdolliset välikategoriat. Kysymyksenasettelu vaatii meiltä siten vastausta siihen, millaiseen alistussuhteeseen nämä kategoriat olisi asetettava.

Mutta ennen kuin sitä pyritään ymmärtämään, on syytä todeta mitä mieltä itse

näiden kategorioiden todellisuudesta ollaan, vastaavatko ne objektiivisuuden vaatimuksia. Ts. löydämmekö omista havainnoistamme, siitä mikä meille aistiemme ja ajattelumme kautta ilmenee, sellaista laadullista erilaisuutta, että on perusteltua muodostaa niistä vastaavat erilaiset käsitteet? Onko kokemuksemme piirissä jotain materiaalista ja jotain siitä laadullisesti poikkeavaa, jota sanomme henkiseksi ja mahdollisesti vielä jotain sellaista, joka ei vielä sovi kumpaankaan näistä vaan vaatii oman kvaliteettikategoriansa?

Luullakseni useimmat länsimaiset ihmiset vastaavat tähän oman kokemuksensa perusteella myöntävästi, riippumatta siitä, ovatko he materialisteja, idealisteja, ateisteja tai johonkin muuhun ajatussuuntaan sitoutuneita. Länsimaisen tieteellisen ajattelun kannalta ei asia myöskään tällöin voi olla toisin, sillä tiede ei luo omaa tieteellistä todellisuuttaan, vaan on sisällä siinä samassa kokemuksellisessa todellisuudessa kuin ihmiset itse.

Kun siis on todettu, että on perusteltua sekä arkielämässä että tieteellisen toiminnan kannalta erotella materiaallinen ja henkinen erilaisina, objektiivisina todellisuuden kvaliteetteina toisistaan, niin voidaan siirtyä tarkastelemaan esitettyä kysymyksenasettelua näiden välisestä suhteesta. Ennenkuin pyritään rakentamaan vastausta kysymykseen eteneekö ihmiskäsitys materiasta henkiseen vai päin vastoin, olisi selvitettävä miltä kannalta katsoen tällainen kysymyksenasettelu on relevantti tai mahdollinen.

Voimme erityisesti ajatella, mikä on tieteellinen vastaus esitettyyn kysymykseen. Tähän useat eri keskusteluissa esitetyt kannanotot nykyään, tieteen aikakaudella pyrkivät; tai vastaajat pyrkivät vakuuttamaan toisia siitä, että heidän vastauksensa on nimenomaan tieteellinen ja siksikin oikea.

Se, mitä *länsimaissa* tieteenä harjoitetaan,

kohdistuu materiaalisesta ja lähtee siitä oletuksesta ja rajoituksesta, että *vain materiaalisesti objektiivinen voi olla tieteellisen tutkimuksen kohde*. Tähän sisältyy jo silloin voimakkaana pyrkimys yleistää tämä luonnontieteen valitsema lähtökohta vastaukseksi koko peruskysymykseen. Mutta tällöin vaaditaan itse asiassa, että se mikä on valittu on myös ainoa sallittu. Jos nyt todellisuuden peruslähtökohta olisikin henkinen, jonka ilmentymänä materiaallinen olisi sellainen kuin se on, niin tämä seikka ei koskaan voisi tulla ilmi luonnontieteellisin keinoin, vaan päin vastoin se joutuisi kerta kerralta kielletyksi. Ei kuitenkaan tieteellisin perustein, ei edes luonnontieteellisin, vaan epätieteellisin tai metatieteellisin perustein. Jos henkinen on suhteellisen itsenäisenä kategoriana olemassa niin sen tieteellinen tutkimus on kyllä laiminlyöty ja sen tieteellinen tutkimus ilmeisesti eroaa laadullisesti luonnontieteellisestä samassa määrin kuin materiaallinen kategoria ja henkinen kategoria havaintona ja kokemuksena eroavat toisistaan (tämähän totesimme useimpien myöntävän). Emme siis voi toivoa nykytieteen antavan vastausta esitettyyn kysymykseen, kysymys on metatieteellinen. Tiede alkaa vasta siitä, kun kysymykseen on jollakin tavalla vastattu; toisin sanoen jokainen metatieteellinen vastaus antaa mahdollisuuden rakentaa tieteellinen maailman selitys, joka itsessään on ristiriidaton ja objektiivisen todellisuuden havaitsemiseen perustuva.

Historiallisessa aikaulottuvuudessa ovat eri lähtökohtiin perustuvat tieteelliset selitykset vuorotelleet ajan hengen valtavirtauksina. Mutta vaikka Galilein, Keplerin, Newtonin, Marxin, Monodin etc. jälkeen materialistinen käsitys onkin, paljon voimakkaammin kuin muut käsitykset, vaikuttanut ajatteluumme ja materiaalisesta olemiseemme, ei kysymyksen asettelun periaatteellisissa lähtökohdissa ole tapahtunut muutosta. Yhä edelleen on tieteellisesti yhtä perusteltua väittää henkistä peruslähtökohdaksi ja materiaalista sen ilmentymäksi, sillä ei väite eikä kysymys ole tieteen piiriin kuuluva. Tätä ei kuitenkaan saa käsittää niin, että voisimme johtaa samat tulokset materiaalisesta todellisuudesta lähtemällä tästä vastauksesta kuin lähtemällä nykyisen luonnontieteen hyväksymästä oletuksesta. Tämä vastaus johtaisi ennen kaikkea nykyisen luonnontieteen tutkimusalueen

ulkopuolelle jäävien ilmiöiden, henkisten ilmiöiden selittämiseen ja tutkimiseen "hengentieteen" lähtökohdista käsin. Mikään vastaus esitettyyn kysymykseen ei ole hyödytön; *materialistinen tieteenkäsitys on eräs osa tietoisuuttamme*, osa niistä tuntosarvista, joilla tunnustelemme todellisuutta ja *hengentieteellinen käsitys toinen osa*. Ne täydentävät toisiaan ja kuten historia osoittaa ne kehittyvät vuorotellen ja luovat edellytyksiä toistensa kehittämiseksi toisen menetettyä potentiaalin sa tietyssä kautena. Jos tämä näkemys on oikea, voimme odottaa hengentieteellisen tietoisuuden kehittämisen nousukautta ja sen mukaisen laadullisesti nykyisestä poikkeavan ihmiskäsityksen kehittymistä materialismin "lannoittamalle" vainiolle.

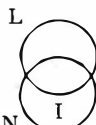
Onko ihminen osa luontoa vai sen ulkopuolella

Kysymys saataneen käsittää siten, että luonto tarkoittaa materiaalista, luonnontieteiden tutkimaa luontoa. Onko ihminen osa tätä luontoa pitää vielä täsmentää kolmeen erilliseen kysymykseen

L ensiksi L (a) onko ihminen aidosti yhtä vain luonnon osan kanssa; onko olemassa luontoa, jonka osa ihminen ei ole,

NÄIN VAI NÄIN toiseksi

VAI NÄIN

VAI NÄIN

(b) Onko jokin luonnon osa yhtä koko ihmisen kanssa; onko ihmisessä olemassa puolia, joita ei löydy muusta luonnosta

kolmanneksi

(c) Onko ihminen yhtä koko luonnon kanssa ja lisäksi luontoon kuulumaton, sen »ulkopuolella»

Ensimmäiseen kysymykseen voidaan mielestäni vastata myöntävästi nykyisen luonnontieteellisen ymmärtämyksemme perusteella. On olemassa sellaisia luonnon puolia, joita luonnontiede havaitsee ja tutkii, mutta jotka eivät voi muodostua ihmisen kokemusmaailman kvaliteeteiksi. Voidaan sanoa, että hyvin monet luonnontieteiden havainnot ja

tulokset ovat ihmisen välittömän kokemuspäi-
rin tavoittamattomissa, kuten atomit, elektro-
nit etc. Mutta tässä ei tarkoiteta näitä, sillä
välillisesti materiaalistien realisaatioiden
kautta ne kuitenkin ovat meidän kokemuspäi-
riissämme aistittavien havaintojen kvali-
teetteina ja kvantiteetteina. Mutta *nykyai-
kainen luonnontiede tuntee ja tutkii ilmiöitä,
joiden muodostumisen aistikvaliteeteiksi se
itse samalla kieltää*. Näitä asioita ovat anti-
materia ja valon nopeutta suuremmat materian
liikkeet. Molemmat ilmiöt ovat ikään-
kuin suunnattoman suuren energiavallin ta-
kana, ennenkuin ihminen voisi kokemuksel-
lisesti ne saavuttaa. Mutta silti niitä tutki-
taan ja niillä on tieteellisessä tutkimuksessa
käytettävillä laitteilla havaittavia vaikutuk-
sia. On siis olemassa luontoa, jonne ihmisellä
ei ole kokemuksellista pääsyä.

Toiseen kysymykseen vastaaminen vaatii
ensin luonto-sanana merkityksen täsmentämis-
tä. Tässä tarkoitan luonnolla luonnontietei-
den havaitsemaa ja tutkimaa olioitten ja il-
miöitten joukkoa, josta se jotain pystyy tie-
teellisesti perustellen sanomaan. Luonto-sa-
naa voidaan käyttää, kuten usein tapahtuu,
merkityksessä, koko todellisuus, objektiivinen
todellisuus. Tällaista merkitystä ei tässä ha-
luta luonto-sanalle antaa, sillä tällöin ei enää
olisi mitenkään ymmärrettävissä, mitä "luon-
non ulkopuolisella" voitaisiin tarkoittaa. *Luonnon
ulkopuolinen on siten tässä*, ei yli-
luonnollinen objektiivisen tieteen tavoitta-
mattomissa oleva, vaan *nykyisen materialis-
tisen luonnontieteen tavoittamattomissa ole-
va*. Tämä sisältää implisiittisesti sen, että on
olemassa objektiivisen havainnon teon ja ter-
veen ajattelun pohjalle rakentuva tiede, hen-
kinen tiede jos niin halutaan sanoa, jonka
tutkimustoiminnan kohteena tämä luonnon
ulkopuolinen voi olla.

Ensimmäiseen kysymykseen vastaaminen ei
vaatinut minkäänlaista kannanottoa ihmiskä-
sityksen lähtökohdista, sillä ihmisen ja luon-
non suhde oli sellainen, jossa edellinen sisäl-
tyi jälkimmäiseen. Näin ollen mikä tahansa
kannanotto ihmiskäsityksestä on, se on sa-
malla sopusoinnussa luonnon käsityksen
kanssa. Luonto on joko henkinen tai mate-
rialistinen.

Toisen kysymyksen kohdalla *vaihtoehto,
jossa ihminen on osaksi luonnon ulkopuolel-
la, tuo samalla mukaan käsityksen kahdesta
kvalitatiivisesti erilaisesta kategoriasta, esi-*

merkiksi *luonnosta materiaalisena ja ihmi-
sestä* osittain tähän materiaaliseen kuuluva-
na osittain siitä eroavana kvaliteettina, *hen-
kisenä oliona*.

Koska tämä kvaliteetti toisaalta on annet-
tu, mahdollisuutena olemassa ennen kuin se
ilmenee ja koska sitä toisaalta ei ole muussa
luonnossa, on sen oltava jotain, joka syntyy,
realisoituu potentiaalisesta mahdollisuudesta
objektiivisesti havaittavaan ilmiösuun ihmi-
sen omasta toimesta. Se on hänen oman eri-
tyisen aktiivisuutensa tuote tai toiminto, jo-
ta todellisuudessa ei ollenkaan esiintyisi il-
man ihmisen omaa tahtoa. Sikäli kuin voim-
me havaita tällaisen todellisuuden katego-
rian, sikäli tuo luonnon ulkopuolinen osa on
osaksi ainakin perusteltu. Tällainen kvali-
teetti on ajattelu, jota nykyisen tietämyksen
mukaan esiintyy kvalitatiivisesti merkittävä-
lä tasolla vain ihmisellä ja ehkä erällä va-
laslajeilla (niitä olisi tämän perusteella ru-
vettava pitämään vesi-ihmisinä).

Myönteinen vastaus siihen, että ihmisen
suhde luontoon on b)-kohdan jälkimmäisen
osan mukainen ja että luonto on itsenäinen
materialistinen sisältää tällöin jo kannan-
määrityksen ihmiskäsityksen peruslähtökoh-
taan nähden: se on materialistinen, jossa evo-
luution myötä on kehittynyt sellaisia mate-
rian realisaatioita, joiden heijastumina kor-
keimmankin asteinen henkinen elämä voi
ilmetä. Enintään dualistinen ihmiskatsomus
voi saada perustelunsa tästä vastauksesta:
ihminen on sekä materialistinen että henki-
nen olio, jotka molemmat puolet ovat suh-
teellisen riippumattomia.

*Kolmannen kysymyksen myönteinen vas-
taus tuo selvimmin esille henkisen ihmiskäsi-
tyksen*. Siinä ajatellaan luonto sisältyväksi
ihmiseen: ihminen on ilmiöt sinänsä, mutta
ihmisen ilmiöitten kvalitatiivinen moninai-
suus vielä luonnon ilmiöitten moninaisuutta-
kin suuremmaksi: henki joka ilmenee ihmi-
sessä läpäisee koko luonnon. Koko objekti-
vinen todellisuus olisi henkinen ja sen il-
mentymänä esiintyvä materialistinen yhdessä.

Materialistiselle ihmiskäsitykselle ei tämä
vaihtoehto tarjoa mitään lisää edelliseen ver-
rattuna.

Lopputuloksena voidaan havaita, että vas-
tauksessa tähän kysymykseen heijastuu jo
monin tavoin ihmiskäsityksen peruslähtökoh-
dan valinta eli vastaus alussa esitettyyn meta-
tieteelliseen kysymykseen. □

YHDYSKUNTASUUNNITTELU JA LUONTO

Tämän esityksen alaotsikkona oli "Luonnontalouden ja ihmisen talousjärjestelmän tasapaino yhdyskuntasuunnittelun perustana". Tarkoituksena on osoittaa, että tällainen tasapaino tarvittaisiin ja että sitä ei tällä hetkellä ole. Otsikon sanoilla "ihmisen talousjärjestelmä" en tarkoita mitään erityistä järjestelmää, vaan kaikkia maapallomme sivilisaatiomuotoja sekä idässä että lännessä, joiden kaikkien yhteisenä pyrkimyksenä näyttää edelleen olevan ihmisen saattaminen luonnon herraksi.

Luonnonsuojelun passiivinen osa yhdyskuntasuunnittelussa

Me suomalaiset olemme kautta aikojen tottuneet suhtautumaan maahan ja luontoon kuin suureen, vapaasti käytettävissä olevaan alueeseen, joka vain odottaa viljelijäänsä tai rakentajaansa. Kustannuksia säästämättä on kaikki mahdollinen maa pyritty saattamaan viljelykseen, soita on kuivattu ja vesistöt on valjastettu teollisuuden palvelukseen. Olemme eläneet viimeiset sata vuotta voimakkaan kasvutalouden aikaa, jolloin kaikki voimat on keskitetty kasvun ja hyvinvoinnin lisäämiseen. Saarijärven Paavo on ollut kansallissankarimme, hänen rinnalleen on myöhemmin tullut uusia, kuten puunjalostusteollisuus tai TVH.

Aina 30—40-luvulle saakka kehitys oli sen laatuista, että maan asuttaminen ja teollistaminen ei sanottavasti häirinnyt luonnontalouden tasapainoa. Sensijaan toisen maailmansodan jälkeinen toinen teollinen vallankumous on moninkertaistanut maantarpeen, veden ja raaka-aineiden tarpeen, jätevesien ja saasteiden määrän jne. Kaupungistumisen mukana on tullut huomattava virkistysalueiden tarve.

Tämän kehityksen tulokset ovat jo näkyvillä, mutta vasta osittain. Hämmästyneinä toteamme, että tuhatjärvien maassa ei enää ole puhdasta vettä ja että Itämeri on maailman saastunein meri. Uusia asfaltteita ajellessamme toteamme pettyneinä maisemien muuttumisen, kuinka asutus leviää sattuman-

varaisesti, harjuja tuhotaan, metsiä parturoidaan kilometrikaupalla jne. Olemme hyväuskoisesti luottaneet yhteiskunnan — joka vielä pitää itsensä eturivin kulttuurivaltiona — kykyyn ohjata kehitystä siten, että siitä ei koidu haitallisia sivuvaikutuksia. Olemme sokeasti luottaneet luonnonsuojelijoihimme ja usko- neet heidän kykyynsä hallita uusi tilanne. Mutta keinot, joilla luonnonsuojelua nyky- päivään saakka on harjoitettu eivät ole riittä- viä. Luonnonsuojeluaate tähtää kuten sen ni- mikin sanoo, suojelemiseen, säilyttämiseen ja on luonteeltaan defensiivistä ja passiivista. Tällöin se ei pysty itse vaikuttamaan muu- tosprosessiin vaan joutuu puolustautumaan ylivoimaista vihollista, eli ahdasta teknista- loudellista ajattelua, vastaan.

Maa ja luonto, sen maat ja metsät, on se perusta, jolle ihmisen elämä rakentuu. Se ei ole ainoastaan rakentamisen, olemisen ja liik- kumisen vaan myös ravinnonsaannin ja koko inhimillisen elämän perusta. Maa, vesi ja il- ma muodostavat olemassaolomme perusedel- lytyksen. Näiden perusedellytysten varmista- misen tulisi siis olla etusijalla kaikessa toimin- nassamme, mikä kohdistuu maahan ja luon- toon. Siksi luonnonsuojelu tulisi laajentaa kaikki luonnon perusedellytykset käsittäväksi luonnon resurssien käytön suunnitteluksi. Vasta näistä lähtökohdista tulisi sallia muu maankäyttöä koskeva suunnittelu ja toiminta.

Elämän perusedellytykset

Jos tarkastelemme luontoa ja siihen kohdis- tettuja vaatimuksia ja toisaalta luonnon its- ensä asettamia ehtoja, niin kohoo ehdotto- masti etusijalle vesi, elämän ylläpitäjä.

Useimmat maassamme suoritetuista suuris- ta kehystoimenpiteistä ovat kohdistuneet jossakin muodossa veteen tai vesistöjärjeste- lyihin. Tällaisia ovat mm. järvien laskut, soi- den kuivatukset, jokien perkaaminen, voima- laitosten rakentaminen, teollisuus, erikoisesti puunjalostusteollisuus, voimalaitosten raken- taminen, tekoaltaat, keinolannoitus, kaupun- kimainen asutus — oikeastaan kaikki meidän saavutuksemme ovat tapahtuneet vesistöjen kustannuksella, muodossa tai toisessa.

Useat toimenpiteet saattavat vaikuttaa vasta pitkien aikojen kuluttua. Joen perkaamisesta johtuva veden virtaamisnopeuden kasvaminen aiheuttaa esim. eroosioita tai muutoksia pohjaveden korkeudessa. Esim. Arnojoen tulva, joka v. 1967 tuhosi Firenzessä korvaamattomia aarteita, aiheutui satoja vuosia aikaisemmin joen eri yläjuoksilla tahtauneista paljaaksihakkuista.

Veden jälkeen lieene ilma tai happi tärkeysjärjestyksessä seuraava elämän perusedellytys. Sitä tuottavat kasvit, nimenomaan puut, toisin sanoen metsät ja puistot. Metsä kuitenkin on erittäin herkkä reagoimaan kasvuolosuhteiden muutoksiin kuten pohjaveteen tai ilmasta laskeutuviin saasteisiin. Siksi puut, jotka jäävät rakennusten väliin silloin kun esim. asumalähiö rakennetaan metsään, eivät yleensä kauan pysy hengissä. Metsä siis asettaa suunnittelulle omat biologiset vaatimuksensa, minkä lisäksi tulevat vielä metsänhoidolliset teknilliset ja taloudelliset vaatimukset.

Kolmas elämän perusedellytys on ravinnonsaanti, jonka turvaa maatalous. Myös sillä on omat toimintaedellytyksensä kuten otollinen maaperä, yhtenäiset ja riittävän laajat alueet, hyvät kuljetusyhteydet jne. Nimenomaan kuljetus on muodostumassa ensiarvoisen tärkeäksi kysymykseksi, kun suurten kaupunkialueiden, jollaiseksi tänään voidaan lukea koko Etelä-Suomi, peruselintarvikkeet on tuotava satojen kilometrien päästä. Todellisen energiakriisin seurauksena saattaa olla välitön nälänhätä.

Luonto inhimillisen toiminnan näyttämönä

Kaikkien edellämäinittujen perustehtävien lisäksi luonto tarjoaa pohjan ja näyttämön kaikelle inhimilliselle toiminnalle, tuotannolle ja kaupankäynnille, kommunikaatiolle ja asumiselle. Nämä toiminnot ilmenevät rakentamisena, mikä omasta puolestaan asettaa luonnolle vaatimuksensa. Nämä vaatimukset — pohjaolosuhteet, veden saanti, ilmasto jne. — ovat mitä parhaiten tiedossa. Merkitsevämpiä ovat kuitenkin inhimillisten toimintojen asettamat taloudelliset, poliittiset ja teknilliset vaatimukset. Kaikista edelläselostetuista vaatimuksista on Suomen kasvutaloutteen perustuva kehitys ja siihen liittyvä yhdyskuntasuunnittelu noudattanut ainoastaan viimeksi mainittuja taloudellisia, poliittisia ja teknillisiä vaatimuksia. Maa- ja metsätalouden tar-

peet on otettu huomioon vain mikäli ne ovat sopeutuneet em. vaatimuksiin.

Luonnon asettamat vaatimukset sensijaan, sen kiertokulun vaatimat aluekokonaisuudet, ekosysteemit, ovat yhdyskuntasuunnittelussa olleet tähän saakka tuntemattomia tekijöitä. Jos katsomme että luonto muodostaa erilaisista alajärjestelmistä koostuvat terveen ja elinvoimaisen ekologisen kokonaisuuden, niin voimme todeta, että ihmisen rakentama järjestelmä kaupunkineen ja liikenneverkkoineen ei yleensä missään kohdassa ole sopu-soinnussa luonnon oman järjestelmän kanssa.

Maatalousvaltaisen yhteiskunnan aikana tämä tasapaino vielä oli olemassa koska maanviljelijän oli pakko ottaa huomioon luonnon asettamat vaatimukset. Tästä harmoniasta luultavasti myös johtuu maalaismaiseman esteettinen viehäty.

Luonnon päätehtävät

Luonto on siis inhimillisen elämän perusedellytys veden, ilman ja ravinnon tuottajana. Voisimme kutsua sitä luonnon primääriksi tehtäväksi. Asiantuntijat voivat myös määritellä minkälaisia ekologisia kokonaisuuksia tarvitaan esim. tasapainon säilyttämiseksi luonnon ja ihmisen välillä siten, että kummankin tarpeet tulevat tyydytetyiksi.

Toinen luonnon päätehtävä ihmisen kannalta on sen tarjoama tila olemista ja elämistä, rakentamista ja virkistäytymistä varten. Tätä kutsuisin sekundääriseksi, sillä näiden toimintojen tulisi alistua ensimmäisen ryhmän vaatimuksiin; toisin sanoen sijoittua niille alueille, jotka eivät hengissäpysymisen kannalta ole ensiarvoisen tärkeitä. Valitettavasti tätä periaatetta ei tämän hetken yhdyskuntasuunnittelussa tunneta.

Yhdyskuntasuunnittelu ja luonnon passiivinen osa

Yhdyskuntasuunnittelun tarkoituksena on luoda tarkoituksenmukaisia yhdyskuntia, joissa kaikki inhimillisen toiminnan tarpeet on otettu huomioon. Rakennuslaki mainitsee erikseen asumisen, elinkeinotoiminnan, virkistuksen sekä liikenteen ynnä yleiset tarpeet.

Luonnon kannalta merkityksellisintä lieene maankäytön ohjaaminen (mihin sijoitetaan teollisuutta, mihin asuntoalueita, mihin liikenneväylät jne.) Maata on yleensä runsaasti käytettävissä eikä sen laatu aseta käytölle suu-

rempia esteitä. Täten maa voidaan jakaa käyttäjien tarpeita vastaavasti eli tasaisille maille teollisuus, kauppa ja liikenne, mäkisiin tai kallioisiin maastoihin asuminen. Kauempana olevat ja vaikeasti saavutettavat mäkit tai kallioiset maastot ristitään virkistysalueiksi, tasaiset maatalousalueiksi. Maisemasuojeluakaan ei ole unohdettu: kesämökit on sijoitettava puiden taakse piiloon, aivan kuin asia sillä olisi autettu... Kaikista hyvistä yrityksistä huolimatta kaavoitustodellisuus tämän päivän Suomessa näyttää tällaiselta.

Käytännössä maankäyttöä ja suunnittelua hallitsevat taloudellisuus ja teknillisuus, joskus myös poliittisuus. Nämä periaatteet näyttävät olevan ensi sijalla myös muissa, yhdyskuntasuunnittelun ulkopuolelle jäävissä alueellisissa ratkaisuissa, kuten teollistamishankkeissa, energiapolitiikassa jne. Luonto käsitetään edelleen valtavaksi rakennusmaa-alueeksi, jossa talouselämä, liikenne ja asutus vapaasti voivat operoida. Jäljellejäävät rippeet, jotka useimmiten ovat menettäneet biologisen kokonaisuutensa, yritetään "maisemanhoidollisin toimenpitein" saada näyttämään terveiltä ja luonnollisilta. Luonto esiintyykin yhdyskunta- tai liikennesuunnittelussa lähinnä esteettisenä tekijänä, maisemana. Rakennuslakimme sanoo mm. "Asemakaavaa laadittaessa on kauniita näköaloja ja muita kauneusarvoja mahdollisuuksien mukaan suojeltava ja säilytettävä (§ 39 Rak.L.)". Ja kuten kokemuksesta tiedämme on tuo "mahdollisuuksien mukaan" sängen venyvä käsite.

Tässäkin luonto siis nähdään passiivisena tekijänä, käyttömaana tai maisemana, jonka tehtävänä on sopeutua kaikkeen suunnitteluun ja sen mahdollisiin seurauksiin. Eikä meitä paljon lohduta se tieto, että missään muussa maailman maassa asiat eivät ole sen paremmin.

Luonto aktiivisena tekijänä yhdyskuntasuunnittelussa

Viime vuosien aikana olen Stuttgartin yliopistossa joutunut läheltä seuraamaan uuden tieteenhaaran kehitystä, joka pyrkii juuri näiden edellä esittämieni problemien ratkaisuun. Ts. ottamaan huomioon luonnon perusvaatimukset yhdyskuntasuunnittelussa, aktiivisena tekijänä, lähtökohtana, johon muu suunnittelu nojautuu.

Menetelmän on kehittänyt professori Walter Rossow Stuttgartin yliopiston maiseman-

suunnittelun laitoksessa (Institut für Landschaftsplanung). Hänen rinnallaan on Rudolf Wormbs kehittänyt luonnon osajärjestelmien eli ekotyyppien luokituksen, jota menetelmässä käytetään hyväksi.

Oikeastaan kysymys ei ole pelkästään suunnittelumenetelmästä vaan suhtautumistavasta, jota noudatetaan eri suunnittelutasoilla. Tehtäväkenttähän on laaja: toisaalta yleis- ja asemakaavan yhdyskuntakohtaiset kysymykset, toisaalta laajoja kokonaisuuksia käsittelevät valtakunnalliset, jopa maailmanlaajuiset kysymykset.

Esim. Suomessa energiakysymykset, raaka-ainevarat tai vesistökykykysymykset vaatisivat valtakunnallista suunnittelua, johon paikallinen suunnittelu voisi nojata. Muita valtakunnallisia kysymyksiä ovat suuret maisemalliset kokonaisuudet kuten tunturialueet tai saaristo. Eräs, nimenomaan Keski-Euroopan ahtaissa oloissa polttavaksi tullut ongelma on erilaisen verkostojen suunnittelu ja koordinointi.

Perinteisten maa- ja rautatieliikenneverkostojen lisäksi syntyy jatkuvasti uusia verkostoja, kuten voimalinjoja, maakaasujohtoja, öljyjohtoja tai vesi- ja viemärijohtoja, jotka saattavat olla satojen kilometrien pituisia. Uusin tulokas on pikarautatietieverkosto, joka vaatii omat väylänsä. Enimmäkseen näiden verkostojen suunnittelu tapahtuu täysin toisistaan tietämättä — sekä meillä että muualla — jo senkin takia, että ne kuuluvat eri viranomaisen alaisuuteen. Tuloksena on moninkertainen jäsenitelemätön verkosto, kuin käsityölehden leikkuukaava, joka pirstoo maan mielivaltaisiin lohkoihin. Maanpuolustuksen kannalta se voi olla postiivista, mutta maankäytön suunnittelulle se tuottaa erittäin suuria haittoja.

Maankäytön kehysuunnitelma

Parhaat käytännön kokemukset prof. Rossowin menetelmästä on saatu yleiskaavatason suunnittelussa, jossa melko yksityiskohtaisesti ohjataan maankäyttöä. Yleiskaavan sisältämään alueeseen yleensä sisältyy erilaisia maisematyyppejä ja ekotyyppiejä, peltoja metsiä, puroja jne., jotka suovat suunnittelulle vaihtoehtoja ja muodostavat riittävän laajan kokonaisuuden. Käytännössä suunnittelu tapahtuu seuraavasti:

Kun halutaan saada selville mihin tarkoituksiin määrättyjä maastoalueita voidaan

käyttää, on alueen kaikki osat ja niiden riippuvaisuus toisistaan analysoitava. Luonnontalouden kaikki erillistekijät ovat riippuvaisuussuhteessa toisistaan ja yhden tekijän muuttaminen aiheuttaa muutoksia myös toisissa. Siksi on välttämätöntä löytää nämä tekijät, todeta niiden merkitys. Tällöin voidaan todeta joko näiden tekijöiden suojelutarve tai niiden soveltuvuus erilaisiin käyttötarkoituksiin.

Tässä kohdassa on huomautettava, että biologiset menetelmät tässä kohdassa toistaiseksi ovat sangen karkeat, joten saatujen tulosten arvo ei suinkaan ole absoluuttinen. Se pystyy kuitenkin sanomaan onko jokin maastoalue sopiva, vähemmän sopiva tai ei lainkaan sopiva johonkin määrättyyn käyttötarkoitukseen, ja täten voidaan osoittaa alueita, joiden käyttö ei ainakaan aiheuta haittoja luonnontaloudelle.

Luonnon eri osatekijät kartoitetaan esim. seuraavina ryhminä:

- Pinnanmuodostus,
- Geologinen rakenne,
- Kasvukerroksen laatu (viljavuus)
- Vesistöt
- Pohjavedet
- Ilmasto (tuulisuus, lämpötilat, jne)
- Kasvullisuus
- mahdolliset muut erikoistekijät

Yleensä näitä tietoja ei ole käytettävissä, vaan ne erikseen on hankittava. Niitä voidaan kuitenkin myöhemmin käyttää moniin tarkoituksiin, esim. suunnitelmia muutettaessa. Saatuja perustietoja verrataan niihin käyttötarkoituksiin, joita alueelle halutaan. Tällöin voidaan joko todeta kunkin osa-alueen soveltuvuus yhteen tai useampaan käyttötarkoitukseen tai sen mahdollinen biologisista syistä johtuva suojelutarve.

Käytännössä melko harvat alueet vaativat täydellistä suojelua ja suunnittelijan päätehtäväksi jää löytää kullekin osa-alueelle oikea käyttötapa. Etusijalle asetetaan tällöin luonnontalouden biologiset vaatimukset. Toiselle sijalle tulisi — mikäli puhtaasti ekologiset seikat otetaan huomioon — asettaa maa- ja metsätalouden sekä osittain virkistystoiminnan vaatimukset. Teollisuus, kauppa ja asuminen sensijaan eivät yleensä ole määrätystä sijaintipaikasta, maaperästä tai kasvualustasta riippuvaisia vaan mahdolliset puutteen voidaan keinotekoisesti korvata.

Näin saaduista tuloksista muodostetaan yk-

si tai useampia vaihtoehtoisia suunnitelmia, joista ilmenevät luonnontalouden vaatimat alueet, joilla vain esim. maa- ja metsätalous on sallittua ja joita ei saa käyttää rakentamiseen. Tämän vastakohtana syntyy negatiivikartta jäljelle jäävistä alueista, jotka voidaan käyttää rakentamiseen. Käytännössä asia harvoin on näin yksinkertainen, koska sama tehtävä voidaan luonnontaloudenkin kanalta usein ratkaista monella tavoin. Maisemansuunnittelijan päätehtävä päättyy tässä vaiheessa ja työ siirtyy varsinaiselle yleiskaavasuunnittelijalle, joka saa käytettäväkseen kehysuunnitelman, missä luonnon asettamat vaatimukset on valmiiksi otettu huomioon. Käytännössä hän on ollut jo aikaisessa vaiheessa yhteistyössä maisemansuunnittelijan kanssa ja yleiskaavan perusvaatimukset on jo kehysuunnitelmassa otettu huomioon.

Ei tämäkään kehysuunnitelma vielä takaa paratiisia maan päälle, mutta se pystyy estämään karkeat virheet maan käytössä. Ei se myöskään vielä sellaisenaan pysty muuttamaan maisemaa kauniiksi luonnonmaisemaksi. Mutta se tarjoaa siihen hyvät mahdollisuudet. Luonnonmaisemahan on aina kaunis, mutta ihmiskäden jälki ei helpolla katoa luonnosta. Siksi rakennettu maisema vaatii parantavaa kättä, usein myös biologisen haavan parantamista. Estetiikka on maisemansuunnittelussa kuitenkin vain sen ulkoinen osa. Saksassa olemme jo todenneet, että edelläkuvatuilla menetelmillä miltei kaupan päälleksi saadaan kaunis tai harmooninen maisema, koska se perustuu luonnon omaan järjestykseen. Ainakin se suo paljon paremmat edellytykset esteettisen maiseman aikaansaamiselle kuin nykyinen käytäntö. Tietenkin hyvän kokonaistuloksen saavuttaminen edellyttää myös teiden ja rakennusten sopeuttamista maisemaan.

Edelläkuvattua suunnittelumenetelmää on Saksassa kokeiltu erittäin hyvällä menestyksellä mm. Trierissä. Ei kuitenkaan voida sanoa, että nämä periaatteet olisivat Saksassa yleisesti tunnettuja. Willy Brandtin hallitus tosin parhaillaan käsittelee asiaa, mutta tulee vaatimaan aikansa ennenkuin periaate saa lain muodon. Sitä ennen on selvítettävä lain mahdolliset seurausvaikutukset, jotka tässä tapauksessa erityisesti kohdistuvat yksityiseen omistusoikeuteen. Periaate ei sinänsä tarvitse lain voimaa, jotta sitä voitaisiin noudattaa, koska se soveltuu sellaisenaan käytettäväksi.

Mikko Karjanoja

Ekologinen yhdyskuntasuunnittelu

Nykyisen ihmisen ympäristön suunnittelun aikana voidaan pitää ekologisen kokonaisnäkemysten täydellistä puutetta. Yhdyskuntasuunnittelussa pyritään kyllä ottamaan huomioon taloudellis-yhteiskunnalliset lainalaisuudet, mutta ei tajuta yhteyttä luonnon lainalaisuuksiin.

Taloudellisen kasvun ihannoimisen synnyttämä kiihtyvä luonnonvarojen hyväksikäyttö sekä tehokkaamman teknologian ja tehokkuuteen pyrkivän ihmisen kehittämisen vaatimus on kuitenkin herättänyt meidät viime aikoina huomaamaan ongelman laajemman tarkastelun tarpeellisuuden.

Materiaalisen elintason ylläpitäminen, ympäristön säilyttäminen elinvoimaisena luonnon osana ja luonnonvarojen ja -tilan hyväksikäyttö punoutuvat yhteen monimutkaiseksi ja ihmiselle ristiriitaisiksi mahdollisuuksia tarjoavaksi ongelmavyyhdeksi. Toisaalta näyttää siltä, että ihminen voi lisätä materiaalista hyvinvointiaan vain jatkamalla luonnon kaikinpuolisen hyväksikäytön laajentamista, toisaalta luonto itse on osoittautumassa tässä suhteessa rajalliseksi ja ihmisen toiminnasta häiriintyväksi.

Kaupungistunut elämäntapa on siirtänyt elämisen ja luonnon toiminnan välisen riippuvuuden kokemuksen siinä määrin taka-alalle, että luonnosta voi tulla ajatuksissamme vain hyvinvointimme kuollut materiaalin perusta. Tämän asenteen ja ajattelun tilalle on asetettava uusi, sinänsä ikivanha ajattelutapa. Luonto on ymmärrettävä kokonaisuutena, elävänä olentona, jonka tiettyyn elintoimintaan ihminen omine pyrkimyksineen ja tekoi-neen liittyy. Suunnittelun tavoitteisiin ja menetelmiin on siten sisällytettävä myös ekologinen näkemys ja tieto. Ekologisesti suuntautuneen yhdyskuntasuunnittelun on osoitetta-

va menetelmät, joilla tämä ajattelu ja nämä asenteet toteutetaan käytännössä. Ekologiasitteeseen sisällytetään tässä luonnontieteellisen merkityksensä lisäksi myös ihmisen sosiaalinen ympäristö.

Kansainvälinen työnjako, energiankäyttö, ravintotasapaino ja muut resurssit tulevat vaikuttamaan tulevaisuudessa maamme yleiseen kehittymiseen ja yhdyskuntien suunnitteluun. Näistä globaalisista ja valtakunnallisista lähtökohdista on tarkoitus kehittää suunnittelumenetelmät ja yhdyskuntien kehittämismallit suomalaisen yhdyskunnan ekologiselle tasapainolle.

Taustan selvittämiseksi on ensiksi kiinnitettävä huomiota historialliseen kehitykseen suomalaisen yhdyskunnan suhteessa ympäristöön ja luonnon varoihin, Suomen ekosysteemeihin niiden lainmukaisuuksineen ja käytettävissä oleviin luonnonvaroihin sekä molempien viimeksimainittujen ryhmien aiheuttamiin rajoituksiin. Tältä pohjalta ja nämä huomioonottaen olisi pyrittävä metodiikan, vastaavan lainsäädännön ja hallinto-organisaation kehittämiseen erilaisten vaihtoehtomallien kautta.

Pohdittuamme Pentti Malaskan kanssa yhdessä näitä ongelmia jo pidemmän aikaa päätimme viime kesänä koota eri aloja edustavien henkilöiden ryhmän, joka tuntisi mielenkiintoa aiheeseen. Näin sai alkunsa ”Ekologisen yhdyskuntasuunnittelun työryhmä”, johon meidän lisäksi kuuluvat MMK Markku Haukioja, apul. prof. Lauri Hautamäki ja prof. Antero Markkelin sekä hänen henkilökohtaisena varamiehenään arkk. Juhani Välkepinta. Kulttuurikeskus Kriittinen Korkeakoulu sekä arkkitehtuuri- ja yhdyskuntasuunnittelutoimisto Arkton Oy osoittivat ymmärtämystä ja antoivat hankkeelle tukeaan alusta alkaen. Suomen Kulttuurirahasto puolestaan myönsi äskeisen Kalevalan päivän aattona ”paremman kaupungin projektin” apurahan ryhmällemme ”Ekologisesti tasapainoisen yhdyskunnan suunnittelun tavoitteet ja metodit”-tutkimusprojektin valmisteluun. □

Markelin...

Tällöin se rajoittuu yksityistapauksiin ja jää vapaaehtoisuuden varaan.

Esim. muutama vuosi sitten prof. Rossow teki oppilasryhmän kanssa tutkimuksen Ravensburgin kaupunkiseudun luonnollisista pe-

rusedellytyksistä. Siinä esitetyt tosiseikat ja johtopäätökset olivat niin vakuuttavia ja vastaansanomattomia, että kehysuunnitelma heti päätettiin ottaa koko seudun kaavoitus-toiminnan lähtökohdaksi. □

Alustus 25. 2. 1974

Kyösti Lallukka

Poliittista kulttuuria vai kulttuuripoliitiikkaa

Viime kuukausien kulttuuripoliittiset puheenaiheet ovat liikkuneet tiukasti kahden perusteeman ympärillä: toinen on opetusministeri Marjatta Väänänen ja hänen tekonsa tai tekemättä jättämisensä ja toinen aihe on ollut eri nimiset puolueita lähellä olevat kulttuuripoliittiset järjestöt. Keskusteltavaa ei ole puuttunut, koska ministeri Väänänen on saanut haukkuja järjestöiltä ja haukkunut itse haukkujiaan. Välillä näyttävät jopa itse asiakin unohtuneen.

Uudistusten edelläkävijä

Kulttuuripoliitiikka on vuosisatoja ollut yhteiskunnallisen uudistuksen edelläkävijä, se on tarjonnut ilmaisukeinoillaan virikkeitä keskustelulle ja ylläpitänyt keskustelua. Kulttuurin uudistava voima on ollut ilmeisesti siinä, että kulttuuripoliitiikan piirissä yleensä on puoluepoliittiset raja-aidat olleet matalimmat ja kulttuurin tekijöiden poliittinen riippuvuus merkityksetön. Entäpä nyt?

Kun yhteiskuntapoliitiikka tulee osa-alue kerrallaan poliittisen taistelun kentäksi, on selvää että kulttuuripoliitiikka tulee olemaan eräs keskeinen taistelun kohde. Kulttuuripoliitiikalla luodaan asenteita, ehdollistetaan ihmisiä toimimaan. Käydään taistelua hegemoniasta. Ja aidon poliittisen pelin mukaan olet jonkin puolesta ja muita vastaan. Seurauksena on, että myös kulttuuripoliitiikan alueella pystytellään raja-aitoja ja kysytään kenen joukossa kukin seisoo. Tänä päivänä se merkitsee sitä, että viimeisetkin rippeet nk. yleisdemokraattisesta vai pitäisikö sanoa yleishumaanista liikkeestä, joka alkoi lähes kymmenen vuotta sitten, katoavat. Jäljelle jää eri värisiä taistelulippuja heiluttelevia hegemonian esitaistelijoita. Enää ei tunnu riittävän, että on paljon sellaisia yhteiskunnallisia uudistuksia, joissa tavoitteet ovat hyvinkin erilaisilla poliittisilla ryhmillä samansuuntaiset. Tärkeäksi on noussut kuka tai kenen ehdoilla uudistukset tehdään.

Kulttuurin epädemokratia

Sitä mukaa kun sosiaalinen perusturva laajenee ja ihmisten taloudelliset toimeentulo-

edellytykset paranevat, sitä keskeisemmäksi yhteiskuntaviihtyvyyden tekijäksi tulevat kulttuuripalvelukset. Kulttuuripalvelukset yritettiin väen väkisin naittaa vapaa-ajan lisääntymisen kanssa koko 1960-luvun ajan. Seurauksena oli massaviihteen ja muun kaupallisen tajuntateollisuuden suosiminen ja voittokulku. Tuntuu siltä, että kulttuuri menetti tai oli menettämässä erään ulottuvuuden, kansallisen ja paikallisen identiteetin.

Samalla kun tuotantoelämän rakennemuutokset synnyttivät epävarmuutta maaseudun ihmisten toimeentulolle, teki massaviihde oman osansa muuttohysterian levittämisessä. Kaikista mahdollisista kanavista syydettiin suomalaiselle vieraita arvoja, jotka ainakin maaseudun asukkaalle merkitsivät kaiken ennen arvostetun polkemista. Kulttuuri nakersi hänen identiteetin tuntemistaan, hänestä tehtiin koditonta — ainakin henkisesti. Kulttuuri ehdollisti ihmiset toimimaan ja talouselämän kapitalistiset lait pitivät lopusta huolen. — Kulttuuripoliitiikka oli epädemokratian käsikassara kahdessa mielessä: kulttuurin sisältö vieraannutti ihmisiä omasta kulttuuristaan, ja tämä vieraannuttaminen kohdistui muutoinkin vaikeammassa asemassa oleviin, vähävaraisiin ihmisiin varsinkin maaseudulla. Kulttuuri oli yksi yhteiskuntateknokraattien työkaluista rakennemuutoksen aikaansaamiseksi.

Tänä päivänä kun alueellista kulttuuritoimintaa ollaan elvyttämässä ja luomassa, tulisi 1960-luvun virheistä oppia. Kulttuurin tulisi syntyä ja sitä tulisi edistää kunkin omilla ehdoilla. Tällöin voisi syntyä paikallista ja alueellista kulttuuripoliitiikkaa ja maan sisällä alueellista kulttuurivaihtoa vastapainoksi TV:n ja muun kaupallisen kulttuurinlevityksen hengettömyydelle. On melkoinen ero sillä, että maakunnissa syntyy kulttuuria, jota esim. TV:n, radion ja lehdistön välityksellä levitetään maakunnista Helsinkiin päin tai maakunnasta toisiin, kun nykyinen kulttuurivaihto on tapahtunut suuressa määrin Helsingistä maakuntiin päin ja sekin kaupallisin ehdoin.

Raja-aidoista

Vallitseva kulttuuripoliittinen kehitys on siis menossa kohti erivärisiä poliittisia kulttuurijärjestöjä. Hyvää tuossa kehityksessä on se, että eri poliittiset ryhmät joutuvat julkisesti esittämään myös kulttuuripoliittiset tavoitteensa. Huonoa siinä on se, että poliit-

Arthur Asa Berger

Televisiomainonnan vaikutuksista

Arthur Asa Berger on yhteiskuntatieteiden professori Kalifornian valtionyliopistossa USA:ssa. Hän on erikoistunut populaarikulttuurin eri muotojen tutkimiseen ja kirjoittanut mm. kirjan "Pop Culture" (1973). Asa Berger vieraili Kriittisessä Korkeakoulussa 12. 3. 74.

Useimmat amerikkalaiset pitävät mainontaa vain "kiasana", joka keskeyttää ohjelmat, joita he katselevat tai kuuntelevat. Harvat heistä uskovat, että mainonnalla on minkäänlaista vaikutusta heihin. Kuitenkin mainontaan käytetään USA:ssa vuosittain 25 miljardia dollaria ja sen vaikutus on suunnaton. Se vaikuttaa kaikkien tiedotusvälineitten toimitustapaan ja -sisältöön.

Vaikka kaikki mainonnan muodot ovat tärkeitä, keskityn tässä televisiomainontaan, suorimpaan ja voimakkaimpaan mainonnan muotoon. Kun keski-
verto amerikkalaisnuori on täyttänyt 18 vuotta, hän

tisesti sitoutuneiden järjestöjen tehtäväksi muodostuu helposti puhdas hegemoniataistelu, puolueen etujen, ts. poliittisen vaikutusvallan lisääminen, jolloin muut näkökohdat jäävät toisarvoiseen asemaan.

Siitä, kuinka puoluetavoitteet asettavat raamit myös kulttuuripolitiikalle, sai havainto-opetusta eräässä paneelikeskustelussa, kun muuan puhdasoppinut marxilainen ilmoitti vastustavansa alueellisen kulttuuripolitiikan aikaansaamista (ei alueellista kulttuuripolitiikkaa, huomaa ero), koska "paikallisen tai maakunnallisen identiteetin syntyminen saat-
taa vieraannuttaa ihmiset luokka-asema-
taan". Tämä tapahtui noin vuonna 1970. Mikäli puoluesidonnaiset kulttuurijärjestöt otta-
vat itselleen tehtäväksi hegemoniataistelun edistämisen, merkitsevät ne todennäköisesti kulttuuripolitiikan lokeroitumista ja samalla voimien hajoittamista kaupallista kulttuuria vastaan käytävässä taistelussa, mistä voi vain olla murheellinen.

Jos kulttuuripolitiikan politisoitumisen seurauksena on kulttuuripoliittisen keskustelun lisääminen sekä yhteiskunnallisen todellisuuden tiedostaminen ja sen ilmentäminen kulttuurin keinoin, syntyi jotain todella uutta: kansasta lähtevää kulttuuria. Tämä tie saattaa kuitenkin olla liian pitkä poliittisia taisteluvuottoja janoaville.

on katsellut TV:tä 22.000 tuntia ja joutunut noin 300.000 mainoksen kohteeksi. (USA:ssa on jo perustettu ainakin kolme sairaalaa, jotka ovat erikoistuneet television johdosta häiriytyneiden lasten hoitamiseen. Suom. huom.) Nämä mainokset ovat erittäin huolellisesti suunniteltuja ja kalliita tehdä. Runsaan 30 sekunnin mainoksen tekeminen maksaa usein 200.000 mk.

Mitä mainokset sitten tekevät? Mainostajat väittävät, että mainokset on luotu antamaan informaatiota potentiaalisille kuluttajille. Silmäys melkein mihin tahansa mainokseen kuitenkin osoittaa, että he ovat paljon enemmän kiinnostuneita vaikuttamaan tunteisiimme kuin tarjoamaan informaatiota ja vetoamaan järkevyyteemme. (Jos tekisimme järkeviä ostopäätöksiä, puolet USA:n liikeyrityksistä menisi konkurssiin.)

Televisiomainokset ovat tavallisesti pienoisdraamoja, joilla on usein suuri vaikutus meihin. Ne herättävät meissä pelkoja, saavat tuntemaan itsemme puutteellisiksi, hylätyiksi, ei-rakastetuiksi — mikäli emme osta mitä tahansa he myyvät. Mainokset opettavat meitä, ne esim. tarjoavat *rooleja*.

*

P.S. Edellä oleva kirjoitettiin helmikuussa, siis ennen kuin yli viisikymmentä kulttuurijärjestöä peräänkuulutti opetusministeri Marjatta Väänänen harjoittaman kulttuuripolitiikan.

Kulttuurijärjestöjen julkilausuma oli tähdätty estämään nykyinen, allekirjoittajien mielestä alueellista eriarvoisuutta lisäävä ja epäkansanvaltainen kulttuuripolitiikka sekä luomaan pohjaa laajalle kulttuuririntamalle. Kulttuurijärjestöjen aktiivisuus sinänsä oli positiivista, mutta se tapa, jolla asiaa hoidettiin oli karhunpalvelus julkilausutuillekin tavoitteille kahdestakin syystä:

1. operaation tavoitteena oli aikaansaada demokraattista kulttuuripolitiikkaa. Mitä se on ja miten se aikaansaadaan ei sisällynyt koko julkistukseen. Vaihtoehdon esittäminen on muutakin kuin pelkkä vastustaminen.
2. järjestöjen kategorinen väite että, nykyisen hallituksen kulttuuripolitiikka lisää alueellista eriarvoisuutta oli perusteeton, mitä parhaiten osoittavat läänien kulttuurilautakuntien runsaasti lisääntyneet apurahat, alueteatteri- ja elokuvakokeilut, jne. Operaation perustuminen paikansäilyttämättömyyden väitteeseen vei paljon pohjaa sen teholta sekä vähensi allekirjoittajajärjestöjen arvovaltaa tuleviakin taisteluita ajatellen.

Poliittisten irtopisteiden keräily-yritys, jossa hel sinkiläisten kulttuuriyöntekijöiden huoli leivästään oli huonosti kääritty aluepolitiikan paperiin jäi siis tyhjäksi huitaisuksi. Ne yli viisikymmentä kulttuurijärjestöä, jotka eivät allekirjoittaneet "Väänänen peräänkuulutusta" voisivat nyt laatia ohjelman kulttuurin aluepolitiikasta kansallisen ja alueellisen kulttuurimme pelastamiseksi ja kehittämiseksi. Se olisi kulttuuri(poliittinen) teko. — K. L.

Nuoren miehen, joka haluaa olla "playboy", on opittava koodi, joka kertoo hänelle, minkälaiset autot ovat sopivia, mitkä partavedet, mitkä vaatteet, millainen kampaus jne. Tämän hän oppii Playboy-lehdestä ja lukemattomista televisiomainoksista, jotka käsittelevät teemaa miten "vaikuttaa" viehättäviin nuoriin naisiin.

Olen kirjoittanut artikkelin "Haisen — siis olen olemassa", joka käsittelee mainosten luomaa *negatiivista omakuvaa*. Mikä vaikutus meihin on sillä, että meitä pommitetaan jatkuvasti sellaisilla mainoksilla, jotka kertovat että haisemme, että ihmisolennon haju on inhottava? Kun meidät on saatu uskomaan tämä, voidaan meidät saada vakuuttuneiksi siitä, että meidän *täytyy* ostaa tiettyjä deodorantteja, jotta voimme tuoksua kuin mänty tai kukka.

Mainokset käyttävät hyväksi myös seksuaalisuutta näyttämällä viehättäviä nuoria naisia vähissä vaatteissa myymässä kaikenlaisia tuotteita autonrenkaista limonaadiin. Nämä mallit kiihottavat meitä ja häiritsevät meitä; teemme vertailuja vaimoihimme, jotka eivät aina ole nuoria, notkeita ja pitkäsaarisia. Samalla opimme suhtautumaan mainostettuihin tuotteisiin suhteessa niihin seksuaalisiin mielikuviin, joita kyseiset mainokset meissä herättävät.

Mainonta vaikuttaa myös kieleemme — joskus hyvin tuhoisasti. Superlatiivien käyttö mainonnassa on (Leo Lowenthalin mukaan) väline, joka luo "psykkisen kauhun aikaa, jolloin massaihminen tajuaa jokapäiväisen elämänsä mitättömyyden ja merkityksettömyyden. Entuudestaan heikentynyt tietoisuus omasta yksilöllisyydestä kokee uuden kovan kolauksen superlatiivien näennäisyksilöllistävien vaikutusten johdosta".

40-luvulla meillä oli "tähtiä". Nyt 70-luvulla

meillä on "supertähtiä" (urheilussa, elokuvissa jne.). Kun tähti alennetaan keskinkertaiseen asemaan, mitä tapahtuukaan tavalliselle ihmiselle? Kieleemme on menettämässä arvoaan, mikä johtuu mainonnan tarpeesta jatkuvasti inflatoida omia väittämiään. Esim. eräs hyönteismyrkkymainos ilmoitti, että aine "Tappaa itikat kuolleiksi!" Näyttää siltä, että tappaminen ei enää riitä — siitä puuttuu lopullisuus. Nyt täytyy tappaa peräti kuolleiksi!

Kaikenlainen mainonta on pääasiallisesti antisosiaalista ja eristäytymistä edistävää. Se pakottaa ihmisten huomion sisäänpäin, heidän yksityiselämäänsä antamalla ymmärtää, että jokainen on vastuussa omasta onnellisuudestaan — oppimalla mitä tuotteita ostaa kutakin ongelmaa tai tarvetta varten, voimme ratkaista pulmamme. Mainonta vieroittaa meidät ongelmista ja julkisista kysymyksistä. Se kertoo, että vain henkilökohtaiset valintamme ovat tärkeitä ja esittää ihmisen ei sosiaalisena eläimenä, vaan irrallisena yksilönä muiden irrallisten yksilöitten massassa, joilla ei ole keskenään mitään yhteyttä.

Sellaisessa tilanteessa meillä ei ole minkäänlaisia sosiaalista eksistenssiä, paitsi kuluttajina. Olen kirjoittanut esseen tästä otsikolla "Ostaa on tulla huomatuksi". Siinä esitän, että useimmat ihmiset voivat olla varmoja olemassaolostaan vain kun laskuja tipahtaa postiluukusta. Ironian huippu on siinä, että mainonta lupaa meille kaiken, eikä kuitenkaan anna yhtään mitään. Me kuvittelemme, että valitessamme ostamiamme tuotteita me itse teemme päätöksiä, mutta loppujen lopuksi mainostajilla onkin se viimeinen sana. □

Suomennos Raimo Ruottu

Tapaus Solzhenitsyn

Pian sen jälkeen kun tieto Solzhenitsynin karkottamisesta tuli, Helsingin Sanomien kulttuuriosastoon toimitettiin julkaistavaksi allaoleva kannanotto. Kulttuuriosasto siirsi jutun ulkomaanosastolle ja ulkomaanosasto — paperikoriin. Syyksi menettelyyn HS:n toimitus ilmoitti ensin ettei kannanotolle oltu löydetty sopivaa tilaa. Sitten toimitus ilmoitti ettei ollut syytä julkaista yhden henkilön vastalauseita koska muuten kaikki muutkin haluaisivat omat vastalauseensa julki. Lopuksi toimitus kertoi vielä kolmannen — ilmeisesti todellisen — syyn: HS on päättänyt olla paisuttelematta tapahtumaa.

*

"On valitettavaa että kirjailija Solzhenitsynista on tehty poliittinen kiistakapula. Ja on valitettavaa että myös Neuvostoliiton kaltainen vanha sivistysvaltio pyrkii mieluummin vaientamaan kirjailijoita kuin kuuntelemaan heitä. Kukaan vilpiton ihminen ei voi hyväksyä sitä tapaa jolla kirjailija Solzhenitsynia ovat kohdelleet hänen omat maanmiehensä. Mutta myöskään kukaan vilpiton ihminen ei voi hyväksyä sitä että Solzhenitsynia käyte-tään aseena neuvostokansan vastaisessa propagandassa.

Suomen ulkopoliittinen asema on arkaluontoinen. Mutta silti me voimme tuomita virkavallan barbaarisuuden tuomitsematta Neuvostoliittoa."

MARKKU LAHTELA

KULTTUURIKESKUS

Kriittinen Korkeakoulu

Huhti-toukokuun ohjelma

- Ma 1. 4. FM Jarl Fahler: Jooga ja hypnoosi
- Ti 2. 4. Lakit.kand. Lars Bruun: Taiteen tekijänoikeuskysymykset
- Su 7. 4. Häiriintyneet ihmissuhteet ja tervehtymisen edellytykset
klo 14 — symposium II
- Ti 16. 4. VTK Jussi Raumolin: Historian energiakriisit
(*Energioiden inventaario*)
- Su 21. 4. Taiteen ja tieteen yhteydet — symposium
klo 14 FK Eero Tarasti, VTK Erkki Berndtson, ohjaaja Outi Louhija
- Ma 22. 4. DI Martti Tuomola ja tri Erkki Komulainen: Opetustekniikan
harhakuvat — peittävätkö opetusteknilliset välineet ja mene-
telmät pedagogisen tyhjiön?
(*Mihin menee koulutusyhteiskunta?*)
- Ti 23. 4. Ydinvoima — energiaongelman ratkaisu vai vastuutonta leik-
kiä ihmisen ja luonnon terveydellä? DI Lasse Nevanlinna, tri
Bruno Bärs, prof. Asser Stenbäck
(*Energioiden inventaario*)
- Su 28. 4. Energiakriisi ja mahdolliset uudet energian muodot
klo 18 DI Martti Tuomola
(*Energioiden inventaario*)
- Ma 29. 4. HuK Arja Saijonmaa: Taiteen kansainväliset yhteydet
(Huom. päivämäärä muuttunut)
- Ma 6. 5. Lapsella tekniikan paulat? — Hyvä ympäristö lapselle. Sis-
arkkit. Pekka Euro, arkkit.yo. Matti Kuusela, VTM Kyösti
Skyttä
- Ma 13. 5. Tri Unto Tähtinen: Voiko rikollista rangaista ei-väkivaltaisesti?

7. 5. Suunniteltu ”Tasapainota-
loussymposium” järjestetään Van-
halla Ylioppilastalolla 18.—19. 5.,
ks. toukokuun Ylioppilaslehtiä.

Maanantain ja tiistain tilaisuudet
alkavat klo 19.
Kaikki tilaisuudet ovat avoimia
ja maksuttomia.

*

Osoite: Lehtikuusentie 6, 00270 Helsinki 27

Puhelin: 410 141 (maanantaisin ja tiistaisin klo 17—18.30)

Katsaus 2 · 74

Sisältö:

REIJO WILENIUS	3	Inhimillisen kasvun korkeakoulu
A. AMONS	6	De Vrije Hogeschool
B. C. J. LIEVEGOED	11	Ravintomyrkyt — elintarvikkeiden lisäaineet
BJÖRN GILLBERG	15	Kapina on luovaa iloa
MARKKU GRAAE	16	Essee ihmiskäsityksen perusteista
PENTTI MALASKA	19	Yhdyskuntasuunnittelu ja luonto
ANTERO MARKELIN	23	Ekologinen yhdyskuntasuunnittelu
MIKKO KARJANOJA	24	Poliittista kulttuuria vai kulttuuri-politiikkaa
KYÖSTI LALLUKKA	25	Televisiomainonnan vaikutuksista
ARTHUR ASA BERGER	26	Tapaus Solzhenitsyn

Lisäksi Kriittisen Korkeakoulun huhti-toukokuun ohjelma